

SZERKESZTŐSÉG:

Budapest, VIII, József-körút 44.

Kéziratok vissza nem adatnak.

Előfizetési feltételek:

Egész évre . . . frt 10.—

Fél évre . . . „ 5.—

Negyedévre . . . „ 2.50

A HÉT

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

KIADÓHIVATAL:

Budapest, VIII, József-körút 44.

Hirdetéseket

lapunk számára elfogadjuk:

az összes budapesti hirdetési irodák;

Németországban kizárólag

Steiner Adolf hirdetési irodája,

BERLIN ÉS HAMBURG.

— ☉ — Budapest, június 14. ☉ —

A „HÉT” t. olvasóihoz.

A közönség legműveltebb rétegeire számítottunk, midőn másfélévvel ezelőtt lapunkat megindítottuk. Formailag és tartalmilag előkelő jellegű, lehetőleg actualis helyzetet contemplantunk, mely a hét eseményeit vissza-
tükrözve, s a művelt Nyugat eszméinek terjesztéséhez és a jó ízlés fejlesztéséhez hozzájáruljon.

„A HÉT” váratlan nagy sikere bizonyítja, hogy a közönség lapunk irányával egyetért, hogy lapunk hűz-
got pótol és hivatása van.

Midőn olvasóinkat előfizetéseik megújítására fel-
kérjük, azt hisszük, ma már nem kell nevekre hivat-
koznunk. A közönség tudja, hogy lapunkban a legjobbak
neveivel találkozunk. A régibb neves írók jóakarata és
a fiatalabb nagytehetségű írói sarjadék ambíciója egy-
aránt támogat bennünket komoly és lelkiismeretes törek-
vésünkben.

Reméljük, hogy a közönség pártolása jövőben is
arányban fog állani a mi igyekezetünkkel.

Budapest, 1891. június havában.

„A HÉT” szerkesztősége.

Kozma Sándor.

Ülök s üldögélek a fehér lap előtt, hogy epilopot
írjak Magyarország volt főügyészéről s csak nem tudok
vele tisztába jönni. Mikor az ügyészt akarom kidombo-
rítani s közelebb hozni azoknak, a kik az ilyenhez nem
értenek, hogy mit jelent egy ország rendszerében az
összes büntető hatalmak központi letéteményese, mikor
tehát a dur-akkordokat pendítem meg, azokat, a melyeket
a rend csörgő vaslánczai zengenek az állam szimfonikus
nagy művében: valami szelid mollhangok keverődnek
közbe, emberi, jóságos hangok — és vége a hangulatnak.
Mikor aztán Kozma Sándorról akarok szólni, arról az
emberről, a ki még a büntető jogot is szimpátiussá
tudta tenni és a csörgő rend kemény akkordjaiba bele-
tudta vinni a kedély moll dallamait; mikor meg akarom
magyarázni, hogy a mit a mult héten megünnepeltek,
az nem az ügyész volt, hanem a páratlanul illatos egyé-
niség, a vérmezőn termett ibolyalélek: beleszól a bün-
tőjog bömbölő nagyharangja...

Mert a mire a mi analytikus korszakunkban már
nem képes senki: összeegyeztetni a légszélsőbb fogal-
makat, belevinni a maga egész emberét a hivatásába,
a lyrát a tragédiába, eljátszani a hegedűjén a maga nép-
dalait a farkasok közt, miként az a bizonyos cigány
muzsikus, ezt megcselekedte Kozma Sándor szintheticus
lelke, és ezért folynak össze a hangok, ha elkülönítve
akarjuk megszólaltatni benne akár az ügyészt, akár az
embert.

Kozma Sándor belevitte a tragédiába a lyrát és a
farkasveremben eljátszta kis népdalait; innen az a hatás,
melylyel a nagy közönségre volt neve, működése, innen
az a gloriola, mely nevét körülvette s a minőt ügyész
még nem látott, innen az a tünemény, hogy megünne-
pelnek nálunk, a stréberek és farkascsoválók honában, egy
karaktert, és egy hivatalnokot — abban a pillanatban,
mikor kezéből kiforgatták a hatalmat és a főügyészt
széjjelválasztották Kozma Sándortól.

Mert tudni kell, hogy ki volt ő mostanáig, hogy meg-
értsük, mi lesz a szituáció ezentul. Mikor élére állt a vád-
hatalomnak, még mélyen benne voltunk az erdők és
puszták romanticizmusában. A szegény legény halán-
tékaibababérral övezte a lovagias nemzet és dicső glo-
riola ragyogott daliás alakja, délczeg egyénisége körül.
Nemzetünk ekkor odavitte lyráját a bűnösök közé és
nekik szentelte népdalait. Mert büntetni nem szeretett
a magyar és fázott a büntetőjogtól, a mi neki nem a
legrosszabb tulajdonsága. Egészséges ösztöne és üde
szíve megsugták neki, hogy a tulajdon elleni kihágá-
sokért úgy is mi vagyunk a felelősek, a kik vagyonta-
lanokat teremtettünk mesterséges társadalmi szabályaink-
kal s hogy ha valakinek levágtuk a lábait, nem büntet-
hetjük tiszta lelkiismerettel, a miért keze segítségével
akar tovább élni. Ha nem jutott is tiszta tudatunkra, de
sejteni megsejtettük, hogy a százezer holdas hitbizományos
nem fog lovat kötni s hogy a marhának a biblia szerint
ne kössük be a száját. És ezért, ha büntettünk is, nem
jól esett, nem volt velünk a nemzet lelkiismerete, kedélye,
mert a büntető hatalomban nincsen se kedély, se lélek és
nem érti meg a szegény ember szíve verését.

Mikor később megrendszerezítették a büntetőjogot,
és Csemegi, ha már nem lehetett is lelket és szívet
belevinni a kriminális jogba, de legalább ész és rend-
szert vitt bele s mikor az ország be akart állni egyen-
értékű gyanánt Európa koncertjébe és az lett a feladat,
hogy a nemzetet kibékítsék a fegyelemmel és hozzászok-

tassák ahhoz, a mit a többség jogrendnek nevez, ekkor odaállt Kozma Sándor és kibékítette a magyart a para-grafussal.

Megbirkózott a legendával, szívét és lelkét belevitte a vádhatóságba és megcselekedte azt, amire példa nincsen, hogy a leggyűlöletesebb funkcionáriusa a hatalomnak, az üldöző vádhatóság, kinek kezében élet és halál, nyugalom és vért izzasztó, zaklató üldözés van, ma a leg-szimpatikusabb intézménye a magyar jogrendnek. Megcselekedte, hogy kivette a szegény legény kezéből a lyrát, elszedte tőle a romantizmus gloriáját és ezeket és velők a nép szimpátiáit a rend és fegyelem felé fordította. Mindezt pedig úgy, hogy az ügyészi kart megtanította arra, hogy a szegény emberben, a kit sorsa konfliktusba hoz azzal a három millió szuronynyal, melyet az ügyész képvisel, amugy is megfagyott már minden csepp vér, és nem szükséges nagyobb erőt alkalmazni a retorziónál, mint a mennyit specifikus ellentálló ereje okvetlen megkövetel.

Ha tehát ma némi rend van az országban és ha a büntető kodex nem lett csuffá, ez az ország vádhatalmának központján álló providenciális férfi hervadhatatlan érdeme. És ezt tudja a nemzet és meg tudja becsülni, és ezen elismerésnek legékesebben szóló kifejezője az az aggodalom, mely hónapok óta szerte kérdi, hogy mi lesz most?

Magyarország főügyésze nincs többé. Nincs többé egységes vezetés, egységes szellem; a hány a kir. tábla, annyi a kir. főügyész és annyiféle lesz a vádhatóság szel-leme. Kozma Sándornak hagyományai pedig ki fognak pusztítani az önálló egyéb főügyészségek felszereléseiből, mint valami bűnös emlékek, és aztán rá fog nehezedni némely kerületre isten csapása.

A kik ismerik a személyeket és az ezek köré font reminiscenciákat, aggodalommal néznek a fejlemények elé. A személyes szabadságnak Kozma Sándor által kigyújtott világító tornyára mintha már látnám, hogy fordítják itt is, ott is, amott is a koppantót s hogy altatják el egymás után sorban a többi fáklyát is, a melyet ő úton és útfélen a rend rengetegekben vádlónak és vád-lottnak egyaránt állított fel utmutatóul és vigaszul. Vae victis....

Hogy mi lesz ezután, nem tudjuk. De annyit tudunk, hogy kár volt szakítani a Kozma rendszerével és tisztán a szuronyokra bízni a rend megvédését. Mert az a rend, a melyet csakis a hatalom véd meg, gyenge lábon áll és az első fergeteg elsodorja. És az a jog, a melyet nem vesz be a nép gyomra és szimpátiája, nem is érdemel jobb sorsot. Pedig ha van jog, mely rászorul a nép kegyére, akkor a büntető jog az, melyet amúgy is csak néhány százezer számára készítettek a népek milliói ellenében és a melynek napjai amugy is meg vannak számlálva Európában.

Kozma Sándor sikerei onnan eredtek, hogy a hatalom birtoka őt siketté és vakká nem tette. Kiseb-b ember a hegytetőn csak magát érzi fenn a magasban és énjének kábitó érzése fojtja el fogékonyságát. A ki tartal-

mas mély ember, a helyzetet látja, lenéz a mélységbe és levonja a madártávlat konzekvenciáit. Azt, hogy alant a völgyben mesterséges különbségeket alkottunk ember és ember, vagyon és vagyon közt és hogy az ezen különbségeket fentartó védgátak önmagukban nagyobb bűnök, mint a minőket a legelkeseredettebb gonosztevő kigondolhatja.

A ki pedig ezt tudja, annak puha keze legalább elviselhetővé teszi a helyzetet.

Mert »vae victis...«

Homo.

Vallomás.

*Igen, ám hallja vallomásom,
Igen, én hűtelen vagyok.
Bübájával a május átfon,
Csábitanak a csillagok.*

*Oh, hallja-e, a csalogány szól,
Ujjong, zokog, csatlog, kitör,
És Ön nem félt a csalogánytól,
Ki féltett minden gimplitől?*

*Pedig a lelkemen hat által
És ujjong és dobog szívem,
Ha felhangzik a csalogánydal
Az erdő árnyas mélyiben.*

*Remegve, szivdobogva hallom
Az erdő mélységes neszt
És Önt nem is aggasztja valjon
Ez édes suttogó beszéd?*

*Emlékezzék a gerliczére,
Sok évekig volt fogva már
S mi aztán elfeledtük végre,
Hogy szárnya van és hogy madár.*

*Lehet, hogy ő is elfeledte
Az édes szárnyalást talán,
Mig jött egy langyos május este,
Szellő járt, szólt a csalogány.*

*S ő új életre kelve szinte
A régi vágyat fölélé,
Csapongó szárnya messze vilt
A távol rengeteg felé.*

*Vigyázzon Karlin, úgy ne járjon,
— Mint gerlőjével — én velem,
Egyszerre csak kitárom szárnyam
És elrepülök hirtelen!*

*Mit, Ön nevet? Karlin vigyázzon,
Nem látja ég, föld mint ragyog?
Bübájával a május átfon,
Csábitanak a csillagok!*

Szalay Fruzina.

Esküvő után.

— Jelenet. —

Irtá: MURAY KÁROLY.

Személyek: MARI, GERŐ, SZOBALÉÁNY, POÉTA.

MARI (*rendkívül izgatottan lapoz egy verskötetben*): Rettenetes! Itt vannak egytől egyig, sorrendben. Ugyanazok szóról-szóra, csak a név más. Mari, Mariska helyett Adel. (*A könyvet eldobja*). Hallatlan! És a ki le van főzve, ki van játszva, az én vagyok, (*Ingerülten*). Mi fog történni, ha majd megtudja a világ. A merre gunyos kacaj hangzik, ott felőlem folyik a szóbeszéd és az, a kin órákig elmulatnak, az én leszek. (*Fenyegetőleg*). Gerő! Gerő! Te léssz az, a ki keservesen megbánod azt az ostoba tréfát.

GERŐ (*belép*).

MARI: Jó hogy jössz.

GERŐ: Egy szerelmes, gyöngéd férj, a kit szeretnek is, mindig a legjobbkor érkezik.

MARI: Az hiszed?

GERŐ: Föltétlenül és kellemes tapasztalatból.

MARI: Hát én meg azt hiszem, hogy most az egyszer csalódnai fogsz.

GERŐ: Lehetetlen. Rossz időben jöttem volna?

MARI: Meg fogod tudni mindjárt. (*A szőnyegről fölemeli a könyvet és mutatja*). Ismered ezt?GERŐ (*meglepetve*): Ah!MARI: Körülbelül félórával ezelőtt gondosan becsomagolva hozta egy hordár azzal az üzenettel, hogy olvasam át. Mikor azt kérdeztem tőle, hogy ki küldte, azt válaszolta, hogy egy ismeretlen ur az utcán adta át neki. Képzelheted, hogy mily kíváncsian bontottam ki a takarójából és mily gyorsan lapoztam át az egész kötetet. (*Gyorsan*). Tudod mik vannak benne?

GERŐ: Tudom.

MARI: Versek. Égben járó, csillagfényben fürdő szerelmes versek.

GERŐ: Ismerem.

MARI: Azok a versek, a melyeket te irtál hozzám, mikor még leány voltam. Azok az akkor hozzám címzett, nevemet magukban foglaló versek, amelyekkel érdeklődésemet magad iránt fölkeltetted. Azok a szerelmes versek, Gerő, amelyekért én téged megszerettelek.

GERŐ: Igen csinos versek.

MARI: Gyönyörű, fölséges versek, minőket csak egy poéta irhat.

GERŐ: Ugy van, feleségem.

MARI: Gyönyörrel, lelkesedéssel olvastam valamennyit és meg is tanultam. Némelyiket napokon át hordtam a szivemen és végtelen boldog voltam, hogy egy poéta szépnek, kedvesnek, fenköltszelleműnek talál és igaz szerelmére méltat.

GERŐ: Persze, ez igen megtisztelő.

MARI: Abban a tiszta meggyőződésben, hogy ez a szerelmes, isten kegyelméből való poéta te vagy: egész szeretetemmel vettelek körül s rajongtam érted úgy, amilyen rajongásról és szeretetről neked fogalmad sem lehet.

GERŐ: Sejtelmem volt róla.

MARI: Az apámmal, a ki téged ostobának tartott, daczoltam. Az anyámmal, a kinek az volt a véleménye felőled, hogy született lump vagy, majdnem harczra keltem. És küzdöttem mindaddig, a míg beleegyeztek, hogy a szép és gazdag leányuk, a kiért annyian rajongtak, a tied legyen. A költőé legyen.

GERŐ: Köszönöm.

MARI: Igaz, hogy te csinosabb, beszédesebb és ügyesebb voltál mint a többi valamennyi, de azért én

benned mégis csak a poétát szerettem meg. Azt, a ki verseket irtt hozzám. Azt, a ki poetikus hajlamaimnak egészen megfelelt.

GERŐ: Jó izlésed volt.

MARI: Hallgass! (*Szünet után*). Búbajos álomban, édes reményben ringattam magam. Hogy szeretetem, hűségem, odaadásom mindjobban éleszti benned a költészet szent tüzét és a mint mulik évre év: te mind nagyobb, mind nevesebb költő leszel, a ki csodálatot keltő boldogságról dalol az én oldalam mellett, a mi szerelmünkéről.

GERŐ: Az ördögbe is. Hát ilyen gondolataid voltak?

MARI: Tudod te jól, hiszen tárva-nyitva volt előtted a szivem.

GERŐ: Be is fészkeltem magam alaposan.

MARI: Csalódot. (*Keserűen*). És most egyszerre, megjelenésével egy kötet versnek, kiderül minden váratlanul. Hogy én ki voltam játszva, hogy rut csalásnak, vagy a legjobb esetben is egy ostoba tréfának vagyok áldozata. Hogy azokat a verseket, amelyeket hozzám intézett, amelyekkel a szivembe álnok módon lopta be magát, nem ő irta. Hogy a verseket mások irták neki s ő úgy könyörögte ki, vagy vette pénzért, a mi egyiránt menthetlen csiny.

GERŐ: Öt pengőt kóstált minden egyes darab.

MARI: És nem szégyenled ezt ilyen cinizizmussal bevallani?

GERŐ: Nem én. Az az atyafi észrevette, hogy rá vagyok szorulva és méregdrágán vétette meg velem mindegyiket. Ráadásul pedig még meg is könyörögtetett.

MARI: Képzelem, hogy mennyire megvetett.

GERŐ: Dehogy. Még ma is hálálkodva mondja, hogy én voltam a legjobb kundsajtja.

MARI: Azért, mert öt pengőt fizettél neki minden darabért?

GERŐ: Nem. Azért, mert igen sokat fogyasztottam. Hiszen jól tudod, hogy volt olyan nap is, mikor kettővel rukkoltam elő. A kezem is megfájult a sok másolástól.

MARI: Mond, miért nem hagytál meg legalább abban a hitben, hogy költő vagy? Miért nem folytattad legalább ezt a csalást?

GERŐ: Megmondom, Mari, hallgass meg. De először is mentem magam. Igen-igen szerettelek és golyót lőttem volna keresztül a szivemen, ha nem leszel az enyém. Ismertelek és tudtam, hogy szereted a verseket, meg rajongsz a holdvilág ábrázatu poétáért. Tisztában voltam azzal, hogy minden csinoságom, minden ügyességem s a te minden rokonszenved daczára is csak úgy érhetek célzt, ha költőt vélsz látni bennem. Ugy-e, most már értesz? Nagyon szerettelek és azért csaltalak meg.

MARI: Ez nem mentség.

GERŐ: Hogy miért ábrándítottalak ki, annak is meg van a maga oka.

MARI: Kíváncsi vagyok erre az okra.

GERŐ: Nem fogom elhallgatni.

MARI: És lesz benne őszinteség is?

GERŐ: A tréfáknak, a juxoknak ma már vége van.

MARI: Persze, ma már valódi színben mutathatod magad, mert a feleséged vagyok. Ugy-e, ezt gondold?

GERŐ: Csak azt gondolom, hogy azért lehetek teljesen őszinte, mert olyannak is szeretsz, amilyen valójában vagyok.

MARI (*gunyosan*): Azt hiszed?

GERŐ: Azt. Nos, hát azért nem folytattam tovább a tréfát, mert komoly férfi létemre, nem akartam, hogy nevetség tárgya legyek. Az állásom, a mit elfoglalom, nem engedi meg, hogy kaczagjanak fölöttem. Átkozottul bolond dolog volna, ha még most is vásárolnám a verseket a — feleségemnek és ezt megtudnák a minisztér-

riumban, a hol komoly szakférfiúnak tekintenek. Azután elvégre is meg kellett már tudnod, hogy poéta nem vagyok. Jó az, ha keresztül esel ezen a csalódáson minél hamarabb.

MARI: És te azt gondold, hogy ezzel teljesen el van intézve ez az ügy?

GERŐ: Reménylem.

MARI: Nem jutott az az eszedbe egyszer sem, hogy én benned még ma is a költőt szeretem? Nem gondoltál te arra, hogy ha az a poéta, a kinek a verseiért én rajongtam, egyszer elélem áll: mi történik? Nem aggódtál, hogy katasztrófa adhatja elő magát és abban az egyedüli vesztes te léssz?

GERŐ: Nem.

MARI: Pedig könnyen megtörténhetik. Én azt az embert szerettem meg, a ki azokat a verseket írta. És talán azt szerettem még ma is. És ha úgy van: a büntést te kiérdemelted.

GERŐ: Sohasem fogsz te azzal találkozni.

MARI: Meghalt?

GERŐ: Nem.

MARI: Hát akkor miért nem fogok én azzal találkozni soha?

GERŐ: Mert engem szeretsz.

MARI (*idegesen*): Nem. Föl fogom keresni azt az embert. (*Hévvél*). A szemébe nézek és megmondom neki, hogy istenitem a költészetét. Hogy ő a fény, a sugár, a ki engem vezet. (*Fenyegetőleg*). Meglásd Gerő! Csak a kezét kell kinyújtania.

GERŐ: Komolyan mondd?

MARI (*kezét nyújtja*): Itt a kezem.

GERŐ: Gyermekek. Hogy mennyire ismerlek én s hogy mennyire tisztában vagyok a gondolkozásmódom felől, bebizonyítom mindjárt. Körülbelül előre láttam ezt a jelenetet s tudtam, hogy mi következik, ha megkapod a poéta kötetét, a mit én küldtem azzal a hordárral neked.

MARI: Te?

GERŐ: Én. És mert tudtam, hogy mi következik, hát intézkedtem, hogy a poéta itt legyen. (*Az óráját nézi*). Pár percz múlva jelentkezni fog nálad, mert mondtam neki, hogy ismerni, látni kívánod. Én természetesen távozom.

MARI: Vele mersz hagyni?

GERŐ: Nyugodtan. Ha úgy történik, a mint te mondtad: megnyugszom. Azt fogom mondani: megérdemelted. Ne szólj te semmit, és ne mentsd magad. Fogadd el a karját, eredj vele. Írást, levelet se hagyj nekem. Ha azonban meggyőződöl arról, hogy mégis csak engem szeretsz: akkor hívj a telefonhoz és ne mondj semmi mást, csak azt: jőjj haza. Én futok és boldog, igen boldog leszek, mert teljesen tudatában leszek annak, hogy olyannak fogadsz el és olyannak szeretsz, amilyen vagyok. Isten veled. (*Gyorsan eltávozik*).

MARI (*utána néz*): Majdnem megindított. Mennyire bizik bennem. Mily jónak, mily nemesnek tart. (*Ajkát pittyenti*). Pedig csak elbizakodott. Azt hiszi, hogy nem a költőt, hanem az embert szerettem benne. Hogy ellenállhatlan! Hogy én fantaszta voltam, a kit könnyűszerrel ki lehet ábrándítani. (*Indulatosan*). Vigyázz Gerő! Attól félek, hogy keserű csalódás fog érni. (*A tükrök előtt igazítja a haját*).

SZOBALÉÁNY (*kezében névjegygyel belép*): Egy ur akar bejönni.

MARI (*a névjegyvet átveszi és megnézi*): Bocsásd be. SZOBALÉÁNY: Igenis. (*El*).

MARI (*kezét a szívére teszi*): Jobban dobog mint hittem.

POÉTA (*belép*): Asszonyom!

MARI (*kezét nyújtja s kezét fog vele*): Már vártam. Nem is tudom kimondani, hogy mennyire óhajtottam megismerkedni önnel.

POÉTA: Általános női vonás. Rajongás a költőkért. Mindez azonban magas foku jóízűséget mutat, mert mi költők rendkívüli és érdekes emberek vagyunk. Higye meg asszonyom, hogy ha költő nem volnék, csakis a világ első királya szeretnék lenni.

MARI (*csodálkozva*): Ugy?

POÉTA: Olvasta a kötetemet? Nos? Mit szól hozzá? Ugy-e fölséges kötet?

MARI: Az.

POÉTA: És mit gondol, mégis mit ér? Semmit. Egész őszintén mondhatom, hogy semmit. A helyett, hogy a kormány mindent elkövetne a terjesztésére és az országgyűlés által a számomra legalább is miniszteri fizetést meghaladó évi jutalomdíjat szavaztatna meg, egyszerű elismerést kapok a sajtótól. Sőt azt sem. Minden lap irt egy magasztaló tárczát a kötetéről és ezzel vége. Hallatlan! Minden egyes darabról kellene két tárczát írni. Magyarítani, a szépségeket kiemelni s kellően érvényre juttatni. (*Hirtelen*). Mit szól a »Förgetegben« című versemhez? Olvasott már ennél gyönyörűbbet? És még Schillert, Aranyt, Petőfit emlegetik. Hát, mondja őszintén, irt valaki ennél remekebbet?

MARI: De, uram.

POÉTA: Köszönöm. Ez az egy vers más irodalomban maga elég volna arra, hogy megjutalmazzanak és megkoszorúzzanak. Itt? Nálunk? Az egész kötetemért 150 pengőt adott a kiadó. Nyomorult. Két év múlva házat vesz a jövedelméből.

MARI (*meglepetve*): Ugy?

POÉTA: Sőt két házat. A költő pedig koplalhat. Hihető az asszonyom, hogy én tíz forintos hónapos szobában lakom? Hát, mondja, nem kell e miatt összefacsarodni az országban minden szivnek? Egy költő, a ki méltó arra, hogy királyi székben üljön, tíz forintos hónapos szobában lakik. Hitványság! (*Gunyosan fölkaczag*). A »Förgetegben« írója kell, hogy összeütközésbe jőjjön a szabójával egy részletfizetés miatt. (*Keserűen*). Megérdemelné az a nép, hogy — ne írjak semmit.

MARI: Miért nem boszulja meg magát ezzel?

POÉTA: Mert az isteni szikra bennem van. Mert költő vagyok az ég kegyelméből. Megteheti-e a nap, hogy ne süssön? A forrás, hogy ne adjon vizet? Pedig a nép nem köszöni meg. (*Lemondóan*). Irok, szenvedek és meghalok. (*Hirtelen*). Mily gunyosan kaczagok majd lenni a sirban, ha százezrekből emelnek szobrot nekem. A költőnek, a ki tíz forintos hónapos szobában volt kénytelen hallani, a mint a háziasszonya gunyosan kiáltja, hogy a »szobaur« még most sem fizette meg a házbért. (*Fölkaczag*).

MARI: Valóban rettenetes.

POÉTA: Ugy-e, hogy ilyen az elismerés.

MARI: Nem. Hanem hogy nem fizeti a házbért.

POÉTA (*földre áll*): Asszonyom!

MARI: Uram!

POÉTA: Még egyet. Hagyja ezt a széket örökre így, a mint most van.

MARI: Miért?

POÉTA: Emlékeztetül arra, hogy én pihentem meg benne. (*El*).

MARI (*álmélkodás után*): Gerő! Gerő! Mennyi eszed volt neked, hogy nem voltál poéta soha. (*A telefonhoz megy s belésszól*). Jőjj, jőjj, jőjj haza, édes.

Ábel és Kain.

— Baudlaire költeménye, a »Revolte« című ciklusból. —

Ábelék isznak, esznek, alszanak,
A Kain-faj gázolja a sarat.

Azokra Isten mosolyogva néz:
Ezek jutalma: nyomor és penész.

Ha Ábel áldoz: füstje fölgomolyogva
A szeráfoknak orrát csiklandozza;

De Kaint csak verik az istenek —
Ki váltja meg és mikor váltja meg?

Ábel vetése mint a szinarany,
Kövér harmának száma számtalan;

Kain tanyája: pusztá rengeteg,
Éhségtől üvölt, mint a kósza eb.

Amannak jól táplált, hizott hasát
Melegíti a tüzhely és család;

Ez barlangjában félmeztelen áll,
S didereg, reszket a szegény sakál.

Ábel szeretkezik, bujálkodik,
A kéjét megvásárolhatja mind;

Kain, bár égő, szilaj vágya van —
Pokolkinkban sorvad tártalan.

Amaz vakon hisz minden hatalomba
És szaporodik sűrűn, mint a gomba;

Emez megritkult gyermekeivel
Az országutak szennyén döglök el.

De Ábel! kipusztul jámbor fajod;
Hulláddal a talajt hizlalod;

S te élsz Kain, neked még élni kell!
Nagy munkádat még nem végezted el.

Szegyened Ábel, oh szegény bolond,
Hogy ekéid' legyőzte a dorong.

Kain, ne ismerj más hatalmakat —
Küzd fel a bitor egekig magad!

Endrődi Sándor.

Anatole.

JEAN MALIC elbeszélése.

I.

Poiseuil, a hogy megismerte d'Albyné asszonynak az irását, türelmetlenül bontotta fel a borítékot. Előtte való nap fogadást vesztett el d'Albynéval szemben, még pedig diskrézióra, és jobban szerette így, hogy a fogadást elvesztette, mint ha megnyerte volna. Mert olyan jó lábon még nem állottak, hogy Poiseuil egy megnyert fogadással visszaélhetett volna, és hogy ha nyerni talál, ez bizonyára inkább zavarba hozza, mintsem megörvendtetni. Ha tudniillik — a nyereség esetén — sokat talál kívánni: kitehette volna magát a legkeményebb visszautasításnak; ha ellenben nem kíván eleget, megeshetett volna, hogy d'Albyné egyszerűen ostobának találja. Mig így, abból, a mit d'Albyné választani fog, becses következtetéseket fog levonhatni a szép asszony legtítkosabb érzelmeire nézve. Poiseuil tehát, a ki mindent számításba

vett és mindent előre látott, örült neki, hogy vesztett; s d'Albyné, mikor Poiseuil a parancsolatját kérdezte, azt felelte neki:

— Előbb meggondolom, hogy mit kívánjak; holnap majd irok önnek.

Poiseuil nem minden megilletődés nélkül olvasta végig a levelet: d'Albyné asszony egy kutyát kért tőle, de egészen különös fajta kutyát, nevezetesen: vörös petytyes pincset; a szép asszony remrégi az avenue du Bois-on látott ilyet. Azóta, mint írta, folyvást erről a kutyáról álmodott, de merengései tárgyáról még eddig nem mert szólni senkinek. S végre, utóirat is volt a levélben, egyetlen sorból álló utóirat, mely így hangzott: »Láthatja, hogy megtartom az ígéreteimet.«

Ez bizonyos, majdnem megígért visite-re vonatkozott, melyre d'Albyné némi reményt nyújtott Poiseuilnek. A kilátásba helyezett visite nem Poiseuil lakásán lett volna, hanem egy külön e célra berendezett helyiségben, melyről Poiseuil azt állította d'Albynénak, hogy egy barátjának az új lakása, a ki őt bizta meg vele, hogy új otthonát berendezze. Ehhez a lakás-berendezéshez persze Poiseuilnek igen nagy szüksége volt a d'Albyné asszony tanácsaira, s nem is szünt meg könyörögni igen tisztelt barátnőjének, hogy a helyiséget megsejlelni s őt a kellő utbaigazításokkal ellátni ne terheltelessék.

Igaz ugyan, hogy ez az utóirat nem volt formális ígéret, de d'Albyné asszony már régebben azt felelte volt a Poiseuil rimázkodásaira, hogy: »Jól van na, talán egy csütörtökön, mikor a Marignan-utczai nagynénemtől jövök...« Ez persze értékesé tette a fent írt néhány szót. Aztán az, hogy d'Albyné éppen egy kutyát választott, szintén valami: olyanoktól, a kik teljesen különbösek ránk nézve, csak nem kérünk ajándékba — kutyát!... Egy ajándékba adott kutya valóságos emlék, eleven emlék, a mely szüntelen emlékezteti az embert az ajándékozóra!... És »nem mert szólni a dologról senkinek.« Tehát Poiseuil más kategóriába jön, mint a többiek! Aztán meg a sokat ígérő sorok alatt csak ez a név állott: *Teréz*, s ez volt az első eset, hogy d'Albyné csak a keresztnévét írta alá egy olyan levélen, a melyet Poiseuilhoz intézett.

A dolog valóban úgy állott, hogy d'Albyné asszony, bár nem hitt a nagy szenvedélyekben, s bár Poiseuil iránt semmi különös rajongással nem viseltetett, végre is beadta a derekát s meghódolt annak a világos bölcsességű axiómának, hogy a szerető úgy a morális mint a fizikai egészséghez feltétlenül szükséges. Poiseuil nem volt rosszabb, mint más; ravasz mesterkedései, körültekintő természete, mely miatt sokat csufolták, biztosították d'Albynét, hogy a férje nem tudja meg a dolgot; egy szóval e kis viszony tervében megvoltak mindazok a körülmények, melyeknek összetalálkozása el szokta határozni azt, a mit a nagyvilágban szerelemnek szokás nevezni. És d'Albyné asszony körülbelül el volt határozva, hogy megadja magát.

Poiseuil, megnyomván egy rugót, kinyitotta íróasztalának egyik titkos fiókját, kivett belőle egy füzetet, s e füzetet felnyitotta azon a helyen, ahol egy itatós papiros, melynek a szélei minden oldalról kilátszottak, a lapokat kétfelé választotta. Aztán tollat vett elő, a legelső tiszta lap felső szélére oda írta a d'Albyné levélének a dátumát, s lemásolta a füzetbe az egész levelet, szép, szabályos írással, úgy azonban, hogy a Teréz nevet a másolat alján egy szerény X...-szel helyettesítette. Ez a saját külön eszméje s már nagyon régi szokása volt Poiseuilnek. Mikor valami viszonya volt, a helyett, hogy megtartotta volna a szerelmes-leveleket, melyek kompromittálhatják és elveszithetik a nőt, lemásolta őket, s aztán gondosan elégette az eredeti példányokat. A hány

viszonya, annyi füzete volt; s mindegyik füzet borítékán volt egy-egy étiquette, melyen két datum állott (az első nap és az utolsó). A levél-másolatáshoz hozzá fogott már a kezdet legkezdetén, az ostrom legelső napjaiban, mert az volt a princípiuma (s Poiseuilnek mindenre volt princípiuma), hogy ha az ember megőrzi a jelentéktelen leveleket, utoljára odáig megy, hogy megőrzi a többiekét is. Az előtte lévő füzetből különben még csak egy-két lap volt tele írva, s ez a pár lap nem foglalt magában semmiféle rettentő dolgot; csupa olyan levél volt benne, mint ez az utolsó, sőt a korábbiakat még annyira sem lehetett kompromittálóknak mondani, mint a minő az utolsó volt.

Mikor elkészült ezzel a munkával, Poiseuil pár perczig gondolataiba mélyedt. Aztán újra elolvasta d'Albyné asszonynak a levelét, vállat vont s idegesen kezdett föl s alá járni a szobában.

— Pincset! s még hozzá: vörös pettyest! Vajjon mit képzelsz: hogyan módolom ki a dolgot?! Nem gondolja meg, minő veszedelmekbe sodorhat bennünket ez a gyermekes szeszély!

Első pillantásra úgy látszik, hogy pincset ajándékozni egy hölgynek, a kinek udvarol az ember — még ha vörös pettyes pincsről van is szó — nem olyan dolog, a mely valami nagyon komoly meggondolást kívánna. A legtermészetesebb gondolat az, hogy az ember elmegy a rue de Castiglione valamelyik kereskedőjéhez, elmondja a kívánságát, s ha a kérdéses jószág már megvan, ürügyet se nélkül talál, a melylyel az ajándékot föl lehet ajánlani. Legalább tuczat-ember így cselekednék.

Csak hogy a Poiseuil képzelmében a legcsekélyebb dolog is rettentő arányokat tudott ölteni, s a legegyszerűbb terv is olyankép tünt fel előtte, mint a melynek borzasztó következményei lehetnek. Mielőtt valamire elhatározta magát, latra vetett minden elképzelhetőt, meghányta-vetette elméjében az összes elgondolható fejleményeket, leszámolt minden eshetőséggel, s csak akkor nyugodott meg, ha mindennel jól előre tisztában volt.

Poiseuil azt tartotta, hogy a legparányibb közlés, hozzá járulva más ismert, s szinte parányi tényekhez, reá vezethet a legszerencsétlenebb fölfedezésekre. Az volt a filozófiája, hogy nincs az a csekélység, mely alapul ne szolgálhatna a nyomozásnak, s nincs az a csekélység, melyből bizonyíték ne lehetne, s azért folyton rajta volt, hogy el ne járjon a szája, vigyázott a szavaira, ügyelt minden mozdulatára, és soha még csak egy nyílt tekintetet sem eresztett meg, a mikor meglephették. Legnagyobb öröme az volt, ha tévutra vezethetett valakit, ha felültethette a vele beszélőt, s ha színlelvén, mintha elárulta volna magát, hamis nyomra terelhette a kíváncsiakat.

A mióta d'Albyné asszonynak udvarolt, irt neki hetenkint kétszer, sőt háromszor is; de oly körmönfont kifejezéseket használt, hogy a levelét kivűle csak d'Albyné érthette meg. Az igazat megvallva, előfordult néha, hogy d'Albyné maga se értette meg, de Poiseuil tisztában volt magával, s ezek az óvatos körülményességek jogos büszkeséggel töltötték el a szívét. Különben a legjobb fiu volt a világon, eszes, szolgálatkész, jólelkű, sőt szellemes is; de meg volt az az egy gyöngéje, hogy azt hitte, az egész világ olyan komplikált lelkű, mint ő maga. A mi koronkint kissé mesterkélt következtetésekre ragadta.

Néhány órai mélyreható elmélkedés után, Poiseuil gondosan részletezett csatatervet eszelt ki, s hozzálátott, hogy e tervet is valósítsa.

Előkeresett egy ócska nadrágot, fölvetett egy felöltőt, melyet már több mint egy éve nem viselt, lapos szélű, régi kalapot nyomott a fejébe, a minőt nem szokott

hordani, rengeteg sált vett a nyakába, hogy az orra se látszott ki belőle, s kerülő uton, mellék-utcákban bujkálva, az avenue de Bois de Boulogneba ment. Dél volt; ebben az órában az avenue majdnem teljesen néptelen; csak a lenge életű hölgyek; a kik szükségből később kelnek fel, mint mások, mutatkoznak rajta elég szép számban. Nagyon jól emlékezett a vörös pettyes pincsré, melyet d'Albyné említett; látta tulajdonosánál, a szép Hermann Lauránál.

Alig tett az avenue-n néhány lépést, észrevette a szép Laura elegáns alakját; a vörös pettyes pincs ott szaladgált érdekes urnője mellett.

Arra a gondolatra, hogy kutyát vásárol d'Albynénak, már szinte látta, hogyan iramodnak nyomába az összes tudakozódási ügynökségek; látni vélte, mint mennek utána a kereskedőhöz, mint tudódik ki, hogy mi járatban volt, mint jönnek nyomára, hogy ő, Poiseuil, kutyát vásárolt. Már pedig ki másnak vehetne ő kutyát, mint a kedvesének?! Követnék a pincsinak a nyomát, megtalálnák d'Albynénál, s ezzel el volna árulva minden. Ez az egy dolog ugyan a felületes szemlélő előtt nem tűnnék fel bizonyító erejűnek, de kapcsolatban más jelentős körülményekkel, mint a minők gyakori látogatásai d'Albynénál, kivételesen komoly színezetet ölthetne.

Poiseuil körülnézett, s mikor megbizonyosodott róla, hogy semmiféle ismerőssel nem találkozik, közelebb ment ama kétes exisztenciák egyikéhez, a kik úgy viszonylanak a kereskedőhöz, mint ahogy a zugírás az ügyvédhez, s a kik pórázon tartva néhány szedett vedett kutyát, az avenue-t szegélyező fák alatt ütnek tanyát. Magához intette emberét, besurrant vele a rue de Pressbourg-ba, s menten minden gyanakodó tekintettől, elmagyarázta a zug-kalmárnak, hogy mit kíván: egy vörös pettyes pincset, éppen olyat, mint a minő ott ugrál az után a magas szőke asszony után. Megjegyezte, hogy az árt illetőleg nem igen lesz ellenvetése, s úgy alkudott meg, hogy a kutyát házhoz kell szállítani; azt az oktalanságot azonban, hogy magát megnevezte s a lakása címét elárulta volna, nem követte el, sőt ellenkezőleg.

— Nem akarok ilyen messzire jönni a kutyáért — szolt az üzérnek — hozza el a kutyát hozzám . . . tudja mit, elég, ha az Esplanade des Invalides-ra hozza . . . Melyik nap kapom meg?

— Mához egyhétre. Idő kell hozzá, míg éppen olyan akad!

— S biztosít róla, hogy éppen olyan lesz?

— Okvetetlenül.

Poiseuil jó kedvűen tért haza ebédelni; fölöttébb meg volt elégedve magával. Az üzér semmi esetre se fog ráismerni; elhitette vele, hogy az Esplanade des Invalides környékén lakik; s ha birtokába jut a kutyának, egyszerűen bizományos által küldi el d'Albynénak, a kit előre értesít. És semmitől se lehet tartani, mert a csavargó üzérnek nincsenek könyvei, nincs számlája és könyvkivonata, a mi esetleg rá vallhatna, hogy Poiseuil volt a vevő.

II.

A kutya-árus a meghatározott napon csakugyan elhozta az ígért pincset; s Poiseuil sietett a ritka állatot d'Albynéhez elküldeni.

D'Albyné el volt ragadtatva. A pincs valóságos kincs volt! . . . Finom fejű, kedves orru, okos nézésű! . . . Tökéletesen olyan tekintete volt, mint a milyen az embernek van! . . . A szőre lágy volt és göndör, s aztán az a csodálatos szín, azok a nagy, sötétvörös foltok! . . . Utálatos volt, az igaz, de mily ritka jelenség! . . . Nyaklánczat nem kapott, csak az egyik lábára tettek egy

türkizes »kar«-perezet, melyen új urnőjének neve és lakás-címe volt olvasható.

D'Albyné olyannyira meg volt hatva, hogy a köszönő levelében kilátásba helyezte, a mi után Poiseuil oly régóta epekedett. Nem lehetetlen — írta Poiseuilnek — hogy ő és Bob (ezt a nevet adta kutyájának) holnap délelőtt, a Bois-ból jövet, néhány percre meg fogják látogatni.

Képzeltető, hogy Poiseuil pontos volt; világos, hogy ez a pincs lesz »az ő életének a legszebb napja!« Mindjárt korán reggel beállított az oly nagy gonddal kiválasztott s ugyanoly gonddal berendezett lakásba.

Ennek a lakásnak a megválasztása csakugyan nem volt kis dolog. Poiseuil ugyancsak törte a fejét, míg végre elhatározta, hogy hol veti meg fészékét. Ezer elővigyázattal élt, minden esetleggel számot vetett, s ropant furfanggal számította ki, hogy melyik a legelőnyösebb terep.

Lakást bérelni egy olyan házban, a hol valamely ismert varrónő vagy divatárusnő lakik — nagyon kopott csellogásnak s azonkívül kissé veszedelmesnek tűnt fel előtte. Egy hónap múltán az összes masamód-kisasszonyok tudják, hogy a házban lakik; tanakodnak és gyanakodnak: miért — az igazán megindító, hogy mennyire biznak az asszonyok a többi asszony erényében — s a gyanu nemsokára bizonyossággá válik. Aztán meg milyen nehéz dolog észrevétlenül surranni ki az ajtón egy olyan lépcsőházba, mely mindig tele van jövő-menőkkel!...

Valamely félreeső negyedben, a külvárosok elhagyott, excentrikus vidékein bérelni lakást bizonyára praktikusabb volna; de ez is mennyi veszéllyel jár! Persze, nem igen valószínű, hogy az ember a Ternes vagy Batignolles valamelyik utcájában ismerőssel találkozzék, de végre is minden megtörténhetik, s minő magyarázatát tudja adni d'Albyné annak, hogy ilyen messzire elkalandozott, ha véletlenül meglátná valaki?

S föltéve, hogy nem látják is meg a lakás környékén — a lakást utoljára valamely elhagyott utcában lehet kiszemelni — de hány ismerőssel találkozhatik utközben, mikor oda készül? Gyalog nem mehet oda, se a kocsiában, tehát fiakert kellene vennie, no és ha d'Albyné asszonyt fiakeren látnák!... Elég volna, hogy kétszer lássák ugyanabba a negyedbe hajtatni, s már felébredne mindazok gyanuja, a kiknek soha sincs egyéb dolguk, mint más emberek után kémkedni. De különben is, Poiseuil sokkal jobban ismerte d'Albyné asszonyt, semhogy ne tartott volna attól, hogy d'Albyné se pontos, se rendes nem lesz az olyan rendez-vous-n, a melynek már csak maga az útja is vagy másfél órába kerül. És föltéve, hogy mégis eljön, mennyi idejük marad a bizalmas társaságra?

Olyan negyedet kellett tehát találni, mely elég elhagyott legyen arra, hogy a kellemetlen találkozások ne legyenek valószínűek, és másrészt elég közel essék a központhoz, hogy az ilyen véletlen, mely mégis előadódhatik, szóbeszédre alkalmat ne adjon. Az új Marboeuf negyed megfelelt a kívánságoknak. Ezek a nagy, sötét utcák, ezek a roppant lakatlan házak, melyek naplemente után félelmesen feketélnek s együtt valóságos gigási és fantasztikus Kővárost alkotnak, a hol hosszasan visszhangoznak az eltévedt sétáló léptei... ez volt az álmodott negyed!...

S hozzá, ebben a még üres negyedben, Poiseuil válogathatott a lakásokban. Talált is végre egy igen alkalmas helyiséget, melynek megvolt az az előnye, hogy a ház két utcára nyílt, s csak egy hibája volt, az, hogy a kapus az előtornácban szokott pipálni. De Poiseuil azzal biztatta magát, hogy a mikor d'Albyné eljön, a kapust sikerül majd eltávolítania. Nagyobb biztonság

kedvéért roueni lakosnak adta ki magát a kapus előtt, s azt mondta neki, hogy a lakást rendes megszálló helynek kívánja használni maga és a felesége számára. Rouen elég nagy város arra, hogy a kíváncsiaknak elmenjen a kedve a tudakozódástól, s elég közel van Párishoz arra, hogy az ál-házaspárnak pár órára való meg-megjelenése igazolva legyen. Ez még nem volt minden; Poiseuil föltette magában, hogy olyankor, mikor d'Albyné megérkezik, elküldi a kapust valamelyik vasúthoz, előre elkészített kis csomaggal, melyre képzelt adresse-t írt, s melyben nem volt egyéb, mint gondosan összegöngyöltetett fehér papiros. D'Albyné tehát úgy mehet el, hogy senki meg nem látja: átmegy az udvaron, s távozik a másik utcán, a legcsekélyebb veszedelem nélkül...

III.

Ezalatt d'Albyné asszony, hiven ígéretéhez, utnak indult az irigylésre méltó pincs társaságában. A terve ez volt: előbb végigsétál az avenue du Bois-on, hogy lássák, s hogy szükség esetén alibire hivatkozassék, a mint Poiseuil tanácsolta, azután pedig elsétál Poiseuilhez, a Marboeuf-negyedbe.

De alig fordult be az avenue-re, a hol már jó sokan voltak, valaki feltartóztatta. Egy asszony rontott feléje, dühösen kiabálva, haragtól pirosan. A támadó megragadta a karját, s torkaszakadtából kezdett orditozni:

— Megvan!... Itt a tolvaj!...

— Asszonyom, ön téved. Nem tudom, hogy mit akar mondani; hebegte d'Albyné asszony, halálra rémülve. A sétálók megálltak mellettük, s körülfogták őket.

— Ah, tagadod?!... — rivallt rá Hermann Laura (mert ő volt) — tagadod?!

S éppen nem kímélte a hangját.

— Kérem, asszonyom, ne csináljon botrányt.

— Hogyis ne! Törődöm is én a botránnyal!...

S egyre többen csoportosultak a támadó és a meg-támadott köré.

— Akkor hát a szeretőd lopta el, hogyha nem te!...

— Asszonyom... kérem... esedezem... — dadogta d'Albyné asszony félig örületen. — Mit akar?... Pénzt?... Kivánjon, a mennyi tetszik...

— Micsoda?... Pénzt?... Több van nekem, mint neked! És én magam szerezem meg, érted?!...

A tömeg úgy megnövekedett körülöttük, hogy egy rendőr jónak látta közeledni. Laura odahívta.

— Ez az asszony ellopta a kutyámat...

— Én!... lopni!... de hisz én vettem ezt a kutyát!...

— Vetted?... Ugyan kitől?... Mondd hát, kitől?... Egész Párisban nincs még egy ilyen kutya!... Kitől vetted hát?...

— De...

— Ahá!... nem tudja megmondani!... Ne hagyja elmenni! — rivalgott Laura, látva, hogy d'Albyné asszony szabadulni akar.

— De esküszöm, hogy ez a kutya az enyém!...

— Mondd meg hát legalább, hogy kitől kaptad, ha már nem tudod megmondani, hogy hol vetted!...

— Én...

— Poiseuiltől kaptad, világos!... Azt hiszed, nem tudja az egész világ, hogy mindig az van a szoknyád körül!...

— De hát mi van a dologban?... — kérdezte a rendőr, a ki végre elhatározta, hogy közbe lép.

— Az van benne, hogy ez az asszony ellopta a kutyámat!

— De ez a kutya az enyém! — ismételte Teréz, rémületében majdnem sirva fakadva. — Bobnak hívják.

— Bobnak? — üvöltözött Laura. — Dehogyan hívják Bobnak! Anatolenak hívják!

És oda szólt a pincsnak:

— Anatole, kutyuskám, gyere ide!...

A kutya, mely csakugyan lopott volt, vidáman szökellt Laurához, elszakította a pórását, ráugrott régi urnőjére, s elhalmozta hízlegésekkel. A bizonyíték oly fényes volt, hogy kételkedésnek nem lehetett többé helye. A rendőr jegyzőkönyvet akart fölvenni, s d'Albyné asszony, csaknem ájultan s szinte fél-holtra válva, kénytelen volt elfogadni Laurától azt a kegyelmet, hogy eláll a panasztól.

D'Albyné asszonynak alig maradt annyi ereje, hogy haza tudjon menni. S e naptól fogva Poiseuilt nem eresztette be a házába.

A majom.

Rajz.

Szombat van, heti fizetség napja. Este, a mikor betelik a hét, már érzik a vasárnap közelsége. Kiáltozás, kurjongatás, korcsmai sokadalom az egész külvárosban. — A munkás-árral szemben, mely végighömpölyög a járdákon, egy gyöngye kis nőalak suhan a házak mentén. A kendő, melybe burkolódik, nagyon vékony, a kalap, mely kiaszott, kicsi arcát beárnyazza, nagyon nagy. Olyan félénken, olyan boldogtalanul és oly remegően néz maga elé. Hová megy? mit keres? Lihegő sietségéből, merev nézéséből, melytől a járása még sietőbbnek látszik, az az aggodó, szorongó kérdés szól ki: »Nem lesz-e késő?« Az emberek észreveszik és gúnyolják. A munkások mind ismerik és rútsága miatt förtelmes gúnynéven szólítják: »Nini, a majom — Bálint majma, most az urát megy keresni, ksz, ksz, hess, hess!« Rájuk sem hederítve liheg a szegény teremtsé tovább a meredek úton, mely a vámsorompók felé vezet.

Végre ott van. Egészen a külváros határán, a boulevard legvégső sarkán. Ott sötétlik a nagy gyár. Éppen most csukják be a kapukat. Az utcza csatornájába bocsátott gőz fűtül és sístereg, mint a megálló lokomotív. A magas kéményekből még vékonyan föl száll a füst és a forró levegő, mely az elhagyott épületeken borong, olyan mint az imént abbahagyott munka lehellete. Minden sötétben van, csak egy vékony sugár világlik a földszinten a rács mögött. A pénztáros lámpája ez. És ezt is kioltják, éppen abban a pillanatban, midőn a nő oda érkezik. Mégis csak elkésett tehát, a fizetségnek már vége van, mihez fogjon most már? Hol keresse őt, hogy elvegye tőle a heti bérét és megakadályozza az ivásban? Otthon oly nagyon kell a pénz, a gyerekeknek nincs harisnyájuk, a péket ki kell fizetni. Nem bírja tovább. Kimerülten dől a sarok köre és bámul fásultan az éjszakába. A korcsmai tele fénnyel, lármával. A hallgató gyárak egész élete átözlött ezekbe a bűzös barlangokba. Az ablakokon keresztül, melyeknek vaktáblái mögött mesterségesen festett, haragoszöld absint, rózsás keserű pálinka és danczigi aranyvíz palackjai vannak sorba állítva, dal és lármá és pohárcsengés hallik az utcára s közben fölpingenek a pénzdarábok is, melyeket a munkától még fekete kezek a fizető asztalra vetnek. Keresztbe tett karokkal, az asztalokra támaszkodva, mereven, fásultan a fáradságtól, ebben a dohos, forró levegőben, felejtik a szerencsétlenek, hogy otthon nincs tűz a kályhában és nő és gyermek reszket a hidegtől.

Az alacsony ablakok alatt, az egyedüliek, melyek az elhagyott utcában világosak, suhan egy árnyék félénken ide-oda.

Hess! Keress, szegény majom! — Egyik korcsmatól a másikhoz zárandokol, lehajol és kendője csücskével megtisztogatja az ablaksarkot, betekint az ivóba és siet tovább, állhatatosan, lázas nyugtalansággal. Egyszerre csak megrázkódik. Ott ül az ő Bálintja, épen vele szemben, egy karcu, izmos ember, fehér blou-

seban, a ki büszke arra, hogy munkás létére göndör haja és szép arcza van. Körülállják sokan és hallgatják, miket beszél. Olyan érdekesen beszél és végtére mégis csak ő az, a ki fizet. Ezalatt pedig a szegény majom, fázva, dermedezve áll odakünn, arcát az ablaküveghez szorítva, melyen keresztül egy széles, sárga sáv világításában látja az ő korhely ura asztalát tele palackokkal, poharakkal és a részeges jókedvű arcokat, melyek környékezik.

Az a női arc ott az ablak mögött olyan, mint a testet öltött lelkiismereti furdalás. De Bálint nem látja. Elmélyedve az ő végtelen korcsmai vitatkozásaiban, melyek minden pohárnál megújulnak s melyek a léleknek ép oly ártalmasak, mint a testnek a hamis borok, nem látja az ő elcsigázott halvány arcát, melylyel az ablakon keresztül int neki, nem az ő szomorú tekintetét, mely az övét keresi. Bemenni hozzá nem mer az asszony. Elszólítani őt az ő czimborái közül gyalázat volna rá nézve. Igen, ha még szép volna, de szegényke olyan rút!

Pedig milyen friss és milyen szép volt ő még tíz esztendővel ezelőtt! Minden reggel, ha munkába ment, találkozott vele Bálint, a ki szintén munkába ment. Szegényesen bár, de mindig takaros és kaczer volt, mint ez a saját szerű Budapest maga, a hol szalagokat, virágokat sötét kapu-aljakban árulnak. Szerették egymást az első tekintettől fogva, de mivel egyiküknek sem volt pénze, sokáig kellett várniok, míg házasodhattak. Végre a legény anyja adott egy derékaljat az ágyából, a leány anyja hasonlóképen s mivel a kicsikét nagyon szerették, a varró-teremben gyűjtést rendeztek számára és így megalakult a tűzhelyük.

A nászruhát kölcsön adta egy barátnő, a fátyolt a fodrásztól kérték kölcsön és így lépegettek egy napon gyalog végig az utcán, hogy megesküdjének. A templomban egy halottas mise végére kellett várakozniok.

Aztán a férj a külváros végére vezette feleségét egy köpallós, szomorú szobába, az utolsóba a hosszú síkatoron, melyre még sok, sok szoba nyílt, tele rondasággal, lármával és veszekedéssel. Elég, hogy az embernek a házasság életét már eleve megkeserítse! Nem is tartott sokáig a boldogságuk. Kénytelen lévén, hogy korhelyek között éljen, a férj maga is ivásra adta magát és felesége elvesztette minden bátorságát, mikor az asszonyok könyeit látta. Mig amaz bor mellett ül, az asszony a szomszédnőknél töltötte napjait, bambán, lealacsonyítva, végtelen panaszok közt ringatva gyermekét. Így történt, hogy mind-egyre rútul, rútul, mignem a műhelyekben elnevezték majomnak.

Még mindig ott kóvályog az ablakok körül. Hallani lehet, mint totyognak léptei a járda sarában s mint köhög nehezen, hörögve, mert az éjszaka nedves és hideg. Meddig tart ez így? — kétszer-háromszor már kezében volt az ajtó kilincse, de nem mert benyitni. Végre azonban a gondolat, hogy otthon éhesek a gyermekek, bátorra teszi. Belép. De alighogy átlépte a küszöböt, mintha gyökeret vert volna a lába. Riadalmas kaczagás fogadja.

— Bálint, a majmod!

Szegényke, valóban nagyon csúnya az ő átázott rongyjaiban és hosszú várakozástól elcsigázott, halvány arczával.

— Bálint, a majmod!

Ijedten, remegve áll a szegény asszony az ajtóban. A férfi pedig dühösen ugrik fel. Ide mer jönni érte s őt megszegényíteni a pajtasok előtt?

— Várj csak — majd...!

És öklét emelve, rohan az asszonynak. Gúny-kaczagás közt menekül a szerencsétlen, oly gyorsan, amint jött. A férj utána, két-három ugrással elérte az első saroknál. Köröskörül minden sötét, egy lélek sincs a közelben. Szegény majom!

De nem. Távol az ő pajtásaitól a magyar munkás nem embertelen. Szemtől szembe vele a férfi gyöngye, alázatos és majdnem bűnbánatos. Karöltve lépdegélnek hazafelé és az asszony hangja az, mely szitkozódva, panaszkodva és sirástól rekedten messze hangzik az éjszakába.

A majom boszut áll.

Az ibolya.

(Louis Ratisbonne.)

Midőn a virágok királynője: Flóra
Létrehozta a kis ibolyát, így szóla:
»Lepke termetedhez bájoló színt adtam,
S illatot, mely százszor üdítőbb mint balzsam,
Ártatlan országom hódító virága
Mit adjak még néked, mi lelkednek vágya?»
»Csak pázsitot adjál, csak még erre kérlek,«
Szólt a szerény virág: »Hogy elrejtve éljek!«

Báró Bálintt József.

Emberrablás Amerikában.

(Saison-historia.)

I.

A harmadik hálókocsi társalgó rekeszében két hölgy ült egymással szemben; az egyik Herbert Spencer tanulmányozásába volt elmerülve, a másik regényt olvasott.

Mind a kettőnél az utolsó lapok járták. Már vagy negyvennyolcz órája volt, hogy megindultak, s azóta — az alvás óráit leszámítva — minden idejüket a könyveiknek szentelték. Még eddig egy szót se váltottak egymással.

Két hölgy, a ki minden igaz ok nélkül negyvennyolcz óráig pihenteti a nyelvecskéjét, bizonyára ritkaság. Sietünk megjegyezni, hogy a Pacific-vasút San-Franciscoba robogó expressz-vonatán vagyunk.

Az egyik hölgy, a Herbert Spenceres, szöske volt és oly szép, mint a Beniczky né hősno. Azt hisszük, ezzel minden meg van mondva. Az idő pénz.

A másik több volt, mint szép: a másik érdekes volt. Egy párizsi nő arcza, a szenvedő Madonna kifejezésével. Az a bizonyos nedves tekintet, mely a szenzációs bűnököt követteti el imádóival. Piczi, törékeny kezek, melyeket forrón megszorítani annyi volna, mint egy lepkeszárnyra rátaposni. Ezzel leirtuk volna a regényes hölgyet is.

Post scriptum Különös ismertető jelek. A regényes hölgy barna fényű és selyem lágyságú vörös fűrtjeivel erősen hajazott Jane Hadinghez, az ismert párisi színésznőhöz. És, úgy látszik, ápolta ezt a hasonlatosságot.

II.

A Ridder Haggard regényei igen szép dolgok. Az is igen szép volt, melyet az utazó hölgy olvasott. Tele volt alvajárással, vízbeugrással, háromezer éves emberekkel, hypnotizmussal, örökség-vadászattal, szellemjelenéssel, mérgezéssel, emberrablással és kibetűzhetetlen írásokkal. De elvégre a szép dolgok is véget érnek, s a mi hölgyünk is elkészült a sötét titkokkal.

Ugyanakkorra a másik hölgy is kifogyott *A fizikai, intellectuális és morális nevelés* principiumaiból. Pedig New-Yorkban még úgy számított, hogy ezekből a principiumokból telni fog egész San-Franciscoig. Tévedt; mint látni fogjuk, nem először és nem is utoljára.

Abból a tőkéből, melyet az európaiak most is makacsul időnek neveznek, egy napi fölösleg állott a rendelkezésükre.

Ez az embarras de richesse szólásra birta a regényes hölgyet.

— Ha önnek is úgy tetszik, talán cserélünk? — szólt, betekintést kínálva a sötét titkokba.

— A hogy tetszik — felelt a másik, lemondva Herbertjéről.

A szőke hölgy az üzlet megkötése alatt alkalomszerűnek találta bemutatni magát.

— Miss Ellen Dumblerton, a Sharp és Dumblerton házból.

— Miss Sarah Senior — mutatta be magát a vörös.

Ezzel aztán be is fejezték a társalgást s újból hozzá láttak művelődési szomszáguk csillapításához.

Mikor beesteledett, már mint jó ismerősök üdvözölték egymást, lefekvés előtt.

— Jó éjt, miss Senior.

— Jó éjt, miss Dumblerton.

Pár percz múlva mind a ketten az igazak álmát aludták. Álmuk békés volt és zavartalan, a milyen csak azoké szokott lenni, a kik folyton igaz utakon haladnak és örökké jó járatban vannak.

Ne tessék kételkedni: a látszat ezuttal nem csal. Miss Senior azért ment Californiába, hogy az Údv hadseregének propagandát csináljon, a mi bizonyára istenes foglalkozás. Miss Dumblerton pedig azért váltott jegyet San-Franciscoba, mert San-Franciscóban tartózkodott a szőkevény Mr. William Bennett, a kinek alkalmat kívánt adni, hogy egy bizonyos hibát jóvá tegyen. Mr. William Bennett ugyanis házasságot ígért Miss Dumblertonnak, de szórakozottságból elutazott a nélkül, hogy ígérését beváltotta volna. Miss Dumblerton tehát most abban fáradozott, hogy: vagy rákényszeríti Mr. Williamet szavának beváltására, vagy pedig megveszi rajta az illő kárpótlási összeget. A kilátás kedvező, lelkiismerete nyugodt volt; világos, hogy aludt, mint a bunda.

S mialatt hölgyeink megtérítendő hitetlenekről, megtérítendő vőlegényekről, megtérítendő napidíjakról és megtérítendő kárpótlási összegekről álmodoztak: a vonat az őserdők fekete rengetegében nyolczvannyolcz kilométernyi sebességgel száguldott tovább.

III.

Egyszerre csak éles, sivitó hang futotta be a ropant sötétséget. Miss Senior fölriadt.

— Hallja ön, miss Dumblerton? Ez a vészjelző!

— Igaza van — felelt Miss Dumblerton hidegen.

— Valami baj lehet! — rémüldözött Miss Senior.

— Már okvetetlenül baj van; — válaszolt Miss Dumblerton — mert ha nem történt semmi szerencsétlenség, akkor annak a derék gentlemannek, a ki a vészjelzőt meghúzta, huszonöt dollár büntetéspénzt kell fizetnie. Ez pedig elég nagy baj.

Miss Dumblerton, úgy látszik, közgazdasági elmélkedésekbe óhajtott bocsátkozni, de nem volt rá ideje. Egy óriási zökkenés, és oda vágódott Miss Seniorra. A vonat kisiklott, Miss Senior egyet nyöszörgött, és menten elájult, Miss Dumblerton pedig azt mondta magában, hogy:

— Furcsa!

IV.

Miss Senior alaposan el volt ájulva. De ha egy hatal hölgy ötvennégy óra óta úton van s ez idő alatt nem látott más férfi lelket, csak a vonatvezetőt, egy harmincz-harminczöt éves, csinos fekete bajszú gentlemannek a megjelenése mindig van annyi hatással az ájulás ellen, mint egy kis Eau de Cologne vagy valami sós flaçon.

Miss Sarah tehát magához tért s arra ébredt, hogy egy prefekt külsejű gentleman élénken tanácskozik a pongyolában levő Miss Dumblertonnal. Miss Senior jónak is látta azonnal elpirulni, úgy a maga, mint a Miss Dumblerton nevében.

— Én Mr. Henry Blossom vagyok, a híres ember-rabló — mutatta be magát a váratlan vendég. — Önök, a többi utasokkal és a vasuti alkalmazottakkal együtt, foglyaim. Nem szükséges részletekbe bocsátkoznom, hisz önök olvasnak hírlapokat. Egészen az Athanáziosz rendszere szerint járok el. Ganz á la Cserkeszkő! — hogy megfordítsam az európaiak impertinens »Ganz á la Texas«-át. Képzeltetik, hogy önöket választottam ki túszoikül. Öt perczet adok rá, hogy ideiglenesen toilette-et csináljanak; aztán szivesek lesznek követni *tralos montes*. Kérem, ne kíséreljenek meg semmit ellenem; rajtam nem fog se szép szemek nyila, se semmiféle lövés. Mert én és társaim még soha sem érintettünk asszonyt.

— Látszik! — szólt miss Dumbleton megvetőleg.

Miss Senior fölemelte könyekben uszó szemeit, s szemrehányó tekintetet vetett az emberrablóra. Mr. Henry Blossom meghajtotta magát és eltűnt.

Miss Sarahnak csak úgy patakozottak a könyei. A míg öltözködött, egyre sóhajtozott, nyögöcsélt és imádkozott. Miss Dumbleton ellenben, aki klasszikai nevelésben részesült, nyugodtan citálta Virgiliusból, hogy:

— Alios jam ego vidi ventos.

Miss Dumbletonnak nem imponált az ember-rabló; látott ő már becsület-rablókat is. A becsület pedig több, mint az emberi élet. Sőt úgy volt meggyőződve, hogy a férfiak mindannyian rablók; csak más-más uton-módon gyakorolják a mesterségüket.

V.

A fogoly utasok a tiszteletreméltó Jebediah Buxton és Traveller vonatvezetőt bízták meg, hogy érdekükben a washingtoni kormánynál közbenjárjanak, s a váltságdíjat megszerezzék. Mr. Henry Blossom igen szigorú föltételeket szabott. Ötszázezer dollár váltságdíjat kívánt, s kijelentette, hogy a legelső gyanus jelenségre leöleti a tuszokat: Miss Dumbletont és Miss Seniort. Egyébként két hétig ők is, a többi foglyok is jó bánásmódban részesülnek. Amivel az étkezőkocsiban megelégedtek, azt nála is megtalálják. Mellesleg megjegyzi, hogy ő csak megtorlást gyakorol; a miért export-üzletét a Mac Kinley bill-lel tönkretették.

VI.

Mr. Henry Blossom csakugyan jól bánt a foglyokkal; s a tuszok iránt talán tulságosan is figyelmes volt. Vasuti pongyolájuk sehogy se akart kimenni a fejéből, s végre is elhatározta, hogy elvei megszegésével, még egyszer látni fogja ezeket a pongyolákat.

Ami addig történt, míg a követek odajártak, kissé bajos volna részleteznünk. Tehát csak a legszükségesebbre szorítkozunk.

Mr. Blossom nem titkolta el a hölgyek előtt, hogy egyéni biztonsága tekintetében nem hódol többé annak az elvnek, mely eddig vezérelte. S megvallotta nekik legtitkosabb óhaját, mely nem arra volt szánva, hogy pium disiderium maradjon.

Miss Dumbleton azt mondta a dologra, hogy:

— Bahl

Miss Senior pedig csak csöndesen sirdogált, amint hogy egész nap nem csinált egyebet.

De hiába lett volna minden ellentállás. Hatalmában voltak a haramiának.

VII.

A Mr. Blossom és Miss Dumbleton dialogusát nem idézzük. Elég legyen megörökítenünk Mr. Blossomnak a következő megjegyzését:

— Ej, ej, ej, ej, ej! Enyje, enyje, enyje!

Hasonlóképpen nem idézzük a Miss Senior és Mr. Blossom beszélgetését sem. Csak azt konstatáljuk, hogy Mr. Blossom ez alkalommal így nyilatkozott:

— Ejha! Terringettét!

S hozzá kell tennünk, hogy mind a két kritikának egy volt az eredménye.

Nem titkolhatjuk el végre, hogy Miss Dumbletonnak az esetről az volt az észrevétele, hogy:

— Ki hitte volna?!...

Miss Senior pedig csak csöndesen sirdogált. De nedves tekintetében már nem volt annyi szemrehányás, mint előbb.

VIII.

A tiszteletreméltó Jebediah Buxton és Traveller vonatvezető csak egy hét multán tértek vissza a megállapított helyre. A váltságdíjjal jöttek, ámbátor a váltságdíjat megszerezni nem csekély fáradságukba került.

A washingtoni kormány ugyanis azt felelte, hogy ha ő neki az a bolond ötlete támadna, hogy embereket óhajtana vásárolni, akkor sokkal olcsóbban szerezhetné meg az Oroszországból kiűzött zsidókat; de semmi kedve ilyen kétes üzletekre.

Nem maradt tehát más hátra, mint hogy Jebediah Buxton ur hirtelenében megállapított egy *Önkiszabadító-bank*-ot, s a drágán szerzett alaptőkével s Traveller pénztárnok társaságában visszaindult a foglyokhoz, akik majdan utólag s esetleg részletekben fogják megfizetni szabadságuk árát.

Ezzel azonban nem volt vége minden nehézségnek. Útjuk viszontagságos volt. Az első kaland az volt, hogy Traveller pénztáros meg akart szökni az alaptőkével, de a tiszteletreméltó Jebediah Buxton még idején elcsípte. A második kaland pedig az volt, hogy most meg a tiszteletreméltó Jebediah Buxton akart az alaptőkével megugrani, de a derék Traveller, a ki észre vette a dolgot, megakadályozta benne.

Post tanta discrimina rerum végre elérkeztek az ember-rabló tanyájára.

IX.

A búcsuzás igen szívélyes volt. Mr. Blossom sorra csókolta az összes foglyokat; Miss Dumbletont és Miss Seniort pedig megcsókolta mind a két orcájukon.

Miss Dumbleton, mikor utoljára cserélt eszméket Mr. Blossommal John Stuart Millről és a logika rendszeréről, megkérte a fölöttébb szíves házi gazdát, hogy emlékül tisztelné meg egy arczképpel és az autogrammjával. Mr. Blossom sietett eleget tenni a kívánságnak. Miss Senior nem szólt semmit; hallgatott és szeretett, mint Cordelia, és sirdogált keservesen.

A váltság-díj rendben volt; Mr. Blossom, átvévén az ötszázezer dollárt, melegen szorította meg a tiszteletreméltó Jebediah Buxton kezét. A tiszteletreméltó ur mosolygott. Hogy mért mosolygott, azt Mr. Traveller értette csak. Mr. Buxton elég óvatos volt az *Önkiszabadító Bank* alapító férjai előtt hatszázezer dollárt említeni a váltságdíj összege gyanánt. Ez a jól értesültség vagy ötvenezer dollárt jövedelmezhetett Mr. Travellernek; de ezt csak gyanítani lehet, mert sem a tiszteletreméltó Buxton urat, sem Mr. Travellert, senki se látta többé.

X.

Mis Ellen Dumbleton naplójából.

.... április 1-én.

..... »Mindent összevéve, kirándulásom a Pacific-on nem volt haszon nélkül. Mert bár az uti költségekhez

hozzá kell számítanom a háromezerhatszáz frankot, melyet az *Önkiszabadító Bank*-nak fizettem, de ezzel szemben: 1° a san-franciscoi bíróság ezt a háromezerhatszáz frankot is megítélte, mint költséget, Mr. Bennett kontójára, 2° tudósításaim és hírlapi cikkeim fogságunkról jövedelmeztek négyszázkilenczven dollárt, és 3° »Mr. Henry Blossom-nak, a nagyhirű emberrablónak, legújabb arcsképe, sajátkezű névaláírással« négyezernyolczszáz dollárt jövedelmezett a kiállításon és kétezeröttszáz dolláron kelt el a nyilvános árverésen.... Szegény miss Senior!«

Alig hogy e sorokat beírta leányos álmának érdekes jegyzőkönyvébe, Miss Dumbleton kopogtatást hallott az ajtaján. A postát hozták. Egy levele volt Mr. Bennet-től, a ki a kamatokra nézve nem értett vele egyet; aztán meg a hírlapjai jöttek meg. Ezek közül az újságok közül, csak úgy találalomra, a chicagói *Observer*-t vette elő; s nem minden meglepetés nélkül olvasta benne a következő hirt:

»Mr. Frank J. W. Senior, az *Observer* kiadó tulajdonosa, örömmel tudatja szeretett leányának Miss Sarah Seniornak, az Üdv hadserege hadnagyának, Mr. Henry Blossommal, a sympathicus ifju haramiával történt egybekelését. A fiatal pár nászutra Madagascarba utazik, mert az ismert nevű vőlegénynek, kit fényes tehetségei nagy carrière-re praedestínálnak, s a kit legutóbbi sikerei alkalmával oly sokat emlegettek, nem jót tesz a honi levegő.«

— Tragikus véget ért, mint Phoebus de Châteaupert! — sóhajtott fel Miss Dumbleton. — Hiába, az emberrablók csak addig nem sebezhetők, a míg óvakodnak minden Dalilától. És az a siránkozó kis Miss Senior! Ki hitte volna?!

Yankee.

INNEN-ONNAN.

A LÓ TRAGÉDIÁJA.

— Drámai költemény. —

SZEMÉLYEK:

MÉN,	SZALÁMI GYÁROS.
KANCA,	OMNIBUSZOS.
LÓCZIFER (őskocsis).	RENDŐR.
GENTRY.	ÉGI HANG.
ÚJ FÖLDESUR.	SZÓZAT.
MÁGNÁS.	NÉP.

I. KÉP.

(Nagy és buja legelő az Édenben. Az egyik oldalon zablábla, Mén és Kancza ártatlanul és boldogan harapdálják a füvet.)

Mén.

Mily jó nekünk itt, milyen friss e fű,
Minő elégtűlt, boldogok vagyunk.
Nincs semmi dolgunk, szépen legelészünk
S mi nappal étek, éjjel lágy alom.

Kancza.

Ej, hagyd el édes, — ez a zöld alom,
Mely étek is, már csupa unalom.
Nem értem: mért tilos amott a zab?
Ha abból enném, lennék boldogabb.

Mén.

Ó, asszony, asszony, rimes szép beszédü,
Mért egyre arra vágysz, a mi tilos?
Tudod, megmondta rég az égi szó:
Zabot, ha kap, zablát is kap a ló.

Lóczifer (kibúvik a zabból).

Ó, gyáva mén te s bátor szívű kancza!
A ló barom csak, míg füvet zabál.
Harapjatok bátran belé e zabba —
Csak ez csinál baromból paripát.

Mén.

Távozzál csábitó — mit ér nekünk,
Ha büszke paripákká lehetünk.

Kancza.

Beszélj, beszélj csak édes idegen,
Ha zabra biztatsz, kedves az nekem.

Lóczifer.

Hölgy, látom én, a bölcsebbik te vagy,
Szegjed meg bátran a naiv tilalmat.
Jer a tilosba, csak harapj bele
És megtudod: a jó mi — s mi a rossz.

Kancza (rövid galoppban a zabláblához szökik és beleharap. Kéjjel:)

Ez ám az abrak! A mint lenyelem,
Büszkébb ünérzet zsong át keblemen,
Ó jer, uram, kóstold te is meg ezt —
S meglásd: a véred is lüktetni kezd.

Mén (szintén odarugtat s kíváncsian beleharap a tudás-zabjába).

Pompás dolog! S ezt tiltja el az ég!
Már érzem, hogy paripa levék.

(Dörgés, villámlás, boru. A két ló rémülten szimatol a légbe).

Égi hang.

Boldogtalan mén, boldogtalan kancza,
Meggzegve hát a tiltás oly hamar!
Ó, mit tévétek és ó, mit evétek? —
Világ végéig bűnhődik e vétek.
Éden mezőin nincs már helyetek,
Gyühó, gyü ki, — el innen veletek!

(A légben lángostor jelenik meg s ráver a két bűnösre. Azok eszeveszetten vágatnak ki a színről).

Lóczifer (pokoli gúnykacajjal).

Ha-ha! enyém tehát a két barom,
Nyerges s kocsit visz már, ha akarom.
(Függöny).

II. KÉP.

(Emberi kunyhó. Körötte avar gyep és csekély, kezdetleges gazdaság. Mén és Kancza békózza, búsan legelésznek).

Mén.

Nos, hát a zabból ettünk s itt vagyunk most,
Ártatlan, boldog életünk oda;
Ó, asszony, asszony, miért is csábitál el!
Most huzhatunk kocsit s nehéz ekét.

Kancza.

Busulok én is, ámde véled együtt
És nő-szívemnek ez az egy vigasz.

Lóczifer (fejbe üti őket).

Hó te! Nene! Megint sugás-bugás,
Megint busongva lóg nagy fejetek?

Mén.

Igen, mert multunk el van játszva már
S jövőnk előttünk még mindig titok.

Lóczifer.

Kíváncsi vagy rá? ugy csak alugyál el,
Álmodban messze korbá elvezetlek
S megláthatod fajodnak nagy díszét
S mind, mind a kéjt, kint, a mely rája vár.

(Halk zene, a két ló elhemperegdi a gyöpon s álomba merül).

(Függöny).

III. K É P.

(*Magyar gentry curia. A nyitott kapun éppen begördül a csinos szandlófer, melybe »Csillag« és »Lepke« nevezet alatt az első lópár van befogva, Lócziper a bakon, mint gentry.*)

Mén (társához).

Kissé rabélet ez, de uri, szép,
A gazdánk minket roppant megbecsül.

Kancza.

Bizony, egyébre egy csepp gondja sincs,
Csak egyre vélünk henczeg, kocsikázik.
Szerszámunk csillog, bőven kosztolunk —
Igaz, párunk hét vármegyébe sincs.

Uj földesúr. (Lócziperhez, ki megáll s leugrik a bakról).

Nagyságos ur, le is ut, fel is ut,
A birtokos itt mátol én vagyok.
Itt minden az enyém, — elvesztegette
Nagyságod mindenét kártyán, lovon.
Bennem nagy a kereskedői szellem,
Mindent hasznos munkára fordítok.
Ez ősi lak jó lesz granáriumnak —
Én majd egy kis szobában ellakom.
E cifra két lovat igába fogjuk,
Hadd huzza majd a földben az ekét.
A szecska is jó abrak lesz nekik,
A zab ma már drágán jegyeztetik.
És a kocsit, a melyre semmi szükség,
Majd megveszi a szomszéd gentry ur.

(*Int, egy szurtos kocsis kőzostorral kezében előugrik, kifogja a lovakat a kocsiból s átfogja rongyos, piszkos szerszámmal egy ekébe.*)

Uj földesúr.

Csak kezd a szántást Jancsi, itt legott,
E kerti pázsit is fölösleges.
Majd ide árpát vagy rozst vetünk.

Mén (a kanczához).

Héj roszra fordult a sorunk nekünk.
(*Nyögve huzzák az ekét, csatlog hátukon a kőzostor.*)

Kancza.

Érzem, miként durvul el mindenünk,
Szép alakunk mily lompos, rút leszen.

Mén (a háttérben fejt vakaró Lócziperhez).

Vezess, vezess uj létre Lócziper,
Mert szántani — ez rongy, nehéz dolog!
(*Függöny.*)

IV. K É P.

(*Lóversenylér. Mén, mint Achilles II. zajos éljenzés közt elsőnek ér be. Kancza, mint Purczbichler, jó második. Lócziper Achilles II. jockeyja. A közönség ünnepli, ölelgeti, csókolja a két szép lovat.*)

Mén (a kanczához).

Bár sarkantyutól vérzik oldalom,
A diadal boldoggá tesz nagyon.

Kancza.

Én is megérezem jockeym ostorát,
De mégis büszkén vallom: ló vagyok.

Mén.

Egy millió forintot nyertem én
Együtt a díjon s a bookmaakereknél!

Kancza.

És ne feledd a totalizátort —
Én is behoztam százezer forintot.

Mén.

De mi bajod? hiszen te sánta vagy.

Kancza.

Ugy tetszik nékem, hogy te is bízegsz.

Mén.

A küzdelemben észre sem vevők,
Hogy tönkre mentek lábaink örökre.

Egy mágna.

Le kell bunkózni ezt a két lovat,
Szegények immár sánták, betegek.

Egy szalámi gyáros.

Én megveszem a husát mindegyiknek.

Egy budapesti omnibuszos.

Enyémek ők már, én többet adok.

Szalámi-gyáros.

Ám jó, tehát én csak aztán jövök.

(*Omnibuszos a két leljesen kimerült és sánta lovat elvezeti.*)

Mén (kimenet közben).

Vezess, vezess uj létre Lócziper;
Hadd lássuk azt, hogy ezután mi lesz é
(*Függöny.*)

V. K É P.

(*Budapest, Andrássy-ut. Fényes paloták, rongyos omnibuszosok. A leg-rongyosabba befogva két nyomorult, féldöglött gebe, torzképe az ős ménnek és ős kanczának. Lócziper, mint omnibusz-kocsis a bakon, jolyton üti, veri a két roskadozva csamuzgó párdt.*)

Mén.

Iszonytató! hát ez lehet belőlem:
Hitvány gebe, az egykor büszke mén!

Kancza.

S ah én, a szép formájú fürgé kancza,
Milyen silány és kőzoz rom vagyok!

Mén.

Én nem bírok tovább.

Kancza.

Magam se.

Lócziper (közibök ül).

Gyü!

(*A lovak összerogynak. Népcsődület.*)

Rendőr (odalép, a kocsist szidja).

Nem mondtam-e, hogy rendnek muszáj lenni?
Szegény gebék, ezek nem kaptak enni.
Mily görhesek! Ezekkel, azt tudom,
Nem jár kend többé e diszes uton.

Lócziper.

De nincs nekem ezeknél jobb lovam.
Gyü no! (*üti a lovakat.*)

Mén (*nyög*).

Ó, jaj a hátam!

Kancza (*szintén*).

Oldalam!

Rendőr (*erélyesen a kocsishoz*).

Le már a bakról, mars a dutyiba,
Ilyen gebéken járnai nagy hiba.

(*Lóczipert nyakon csipi. A két ló kinosan rug egy-kettől, aztán döglődni kezd.*)

Mén (*agoniában, hörögve*).

Ó, Lócziper, többet nem kérek én,
Láttam: mi sorsunk itt a földtekén.

(*Kiadják párdjukat.*)

(*Függöny.*)

VI. K É P.

(Szin, mint a II. képen. Mén és Kancza nehéz dílból ébrednek).

Mén.

Ó jaj, megláttam, hogy reánk mi vár,
Nem ló nevem, hanem csacsi, számár,
Ha ilyen sorsnak magam megadom;
Inkább ma zúzzam még magam agyon.
Amott a mélység, nem kell életem,
Hadd veszszen el, testem belé vetem.

Kancza.

Már késő. (Fülbe sugja az édes titkot).

Mén (fültövét vakarja).

Ördög adta, így vagyunk?
Úgy hát hadd éljen tragikus fajunk.

Szózat.

Mondottam állat: küzdj és húzva huzzál!
(Függöny.)

Vége.

♂ A szűzbeszéd. A 18 esztendő leánya is trémázik egy kisé, mikor férjhez megy. Hát még az a kedves teremtes, aki viruló szépsége mellett is elfelejtődött valahol a vidéken, ahol nincsenek házasság ifjak — és csak tiz, tizenöt évvel megkésve csinál parthiet! Csoda-e, ha az ilyen várt leánynak az izgalomtól kisé remeg és elcsuklik a halk hangja, mikor végre ott áll az oltárnál, a párjával és tengernyi bámsz nép lesi ajkáról a házassági esküt? — Ilyen politikai várt leány, aki azonban most várt nyert, Szalavszky államtitkár. Tiz évvel ezelőtt is férfi volt már — s ügyvédkedett Nyitrában, a tót provincián. Tiz év alatt aztán lett alispán, főispán — s végre fölbukkant, mint a legnagyobb reformot nyélbe sűtő államtitkár. Az »uri hunczutsága«, melyről most is beszélt, csinálta meg szerencsésjét. Persze a mások »uri hunczutsága«, mely ellen az egyszerű nyitrai prókátort a közbizalom sorompóba állította. Ő az »uri hunczutsága« lebirásában éppen olyan erősnek bizonyult, amilyen simának és finomnak látszik. De mi az, megfékezni a legveszedelmesebb klikkeket, rendbe hozni egy megyét, beugrani komandóra ismeretlenül egy óriási országos reformmunkába s egy államot igazgató hivatalba? Mi az mind, ahhoz képest: az élet delén túl, parlamenti mult, routine és pajtasság nélkül, a legnagyobb nyilvánosságu szótól oly sokáig szűzen, — kilépni a bureauból, a hangtalan akták közül a parlament porondjára s az egész világ rászögezett tekintete előtt elmondani a legnagyobb aktualitás, a legfontosabb reform felől egy roppant szűzbeszédet! És Szalavszky, aki Nyitrában olyan kemény férfi volt, hogy nevéből az ellenfeleire nézve ominózus »szaladsz ki« szójátékokat csináltak, a mult szerdán hal-kan, az elfojtott izgalomtól remegő hangon, halaványan rebegte el a parlament előtt az első szavakat. Kezdetben szinte a szélső bal is azon aggódott, hogy az államtitkár belesül, a — szűzbeszéd félben marad. De nem így történt. A várt leány végre is elmondja, ha izgatottan is, de teljesen a mondókáját — s aztán, mikor az első trémán túl van, kitűnő feleség és egészséges gyermekek anyja lesz belőle. Szalavszky szűzbeszédének komoly, okos tartalma nyomtatásban már általánosan imponált. És a szűzi elfogultság, — hiszen annak is megvan a maga bája. Ne vessék azt soha senkinek szemére, még az államtitkárnak sem. Egyszer van az egész életben, — többé soha. Azután már jön a raffinement, vagy az ügyetlenség. Szalavszkynál, majd meglátják, az előbbi következik.

* * *

♂ A fegyvernőkök. A Montechiek és Capulettik kibékülhetnek, de fegyvernőkök még sokáig nem tudnak beletörödni az új barátságba. Amint alkalom van rá, megint csak egymásra rontanak, összemérik kardjaikat és váltanak néhány szurást. Szapáry és Apponyi immár nem ellenségek, — de Beöthy Ákos még mindig

verekedő kedvében van. Szinte genialis volt, amint hevesebben, mint valaha, rárohant szeretett vezére új barátaira. Aczélját szédítő ügyességgel forgatta, szurt egyre-másra, mindig a legkényesebb pontot, az eleven hust kereste s komoran, ellenségesen vonult végül vissza a tulerő elől. Régi vezére maga is aggódva, némán nézte ezt a kibékíthetetlen vakmerőt. Végül, állítólag annyit mondott neki: »Te vagy az én Tisza Pistám.«

* * *

♂ A walesi herczeg tantuszai. A világ nem tud magához térni a csodálkozásból. Hogy egy hamis kártyás husz éven át a szó szoros értelmében kenyeres-pajtása, legjobb czimborája, Poins Edusa lehet Anglia trónörökösének! Hogy a walesi herczeg otthon érezheti magát egy olyan társaságban, a hol apa, anya, gyermekek, sógorok és sógornők, nagybácsik és nagynénik a vendég ujjait lesik! Hogy Angliának a reménysége bele kerülhet egy olyan csávába, a hol szolidáris azokkal, a kik egy hamis kártyásnak adott szavukat nem váltották be! Hogy annyi nagy tradíciók örököse ezt a mulatságot hajszolhassa s ilyen környezetben! Hogy a brit országoknak, a törvények világának született első törvényhozója maga járjon elől a törvényszegésben! Hogy Anglia jövődöbeli királyának az alakja ezentul csak úgy éljen a nép emlékében, a mint a bookmakertől jövet, zsebében egy sereg tantusszal, a játékasztalhoz siet! Mindez hallatlannak, képzelhetetlennek s szörnyűségeen fin-de-siècle-nek tetszik. S vannak, a kik előre elsiratják Angliát, melynek ilyen kozák-királya lesz. Pedig a walesi herczeg csak egy nagy történeti példát követ: a IV. Henrikét. S valószínűleg ő is úgy gondolkozik, mint Prince Hal, a ki a napot utánozta, mely csak azért rejtőzik szennyes fellegek mögé, hogy mikor megjelenik egész fényességében, annál inkább csodálják:

Yet herein will I imitate the sun;
Who doth permit the base contagious clouds
To smother up his beauty from the world,
That, when he please again to be himself,
Being wanted, he may be more wonder'd at,
By breaking through the foul and ugly mists
Of vapours, that did seem to strangle him.

S bizonyára ő is fel fog egyenesedni, ha majd fején lesz már a korona. És mihelyest fölveszi a királyi palástot, multja le fog válni róla, mint a hogy leválnak a rongyok a varázslatból szabadtokról. Egyszerre nem fogja ismerni többé a Coventryket, a Wilsonokat, meg a többi Falstaffokat. Legalább így lesz rendén, mert Prince Hal így csinálta. Annyi bizonyos, hogy az első jeleneteket, a mi walesi herczegünk is jól játszotta el; a többieket azonban már nehezebb lesz megcsinálnia.

* * *

♂ A párbaj ellen sokat megpróbáltak már; ámde mindhiába. Ölték vezérczikkekkel, eltiltották szigorú rendeletekkel, megkísérlették nevetségessé tenni humoros novellákkal, menydörögtek ellene szószékről, trónról és szinpadról; mindez nem fogott rajta. És ime most, e sokat rágalmazott század végén, úgy látszik, végre-valahára el fog tűnni a föld színéről. Meg fog szűnni magától; ki fog mulni: a divatból végképen. És pedig akkép, hogy lassankint az egész világ párbaj-képtelenné fog válni. Legalább minden erre mutat. A párbaj-képtelenek legiója napról-napra nagyobb; s hova-tovább erős falanxszá fognak! tömörülni, hogy érdekeiket a párbaj-vivókkal szemben megvédelmezzék; holnap talán már társaságokat alapítanak, holnapután pedig, meglehet, már ők diktálnak becsület-dolgokban. A párbaj-képtelenség szép lassan elhatol a kunyhókból a palotákba is; mert hisz a párbaj-képtelenség igen könnyű dolog, nem szükséges hozzá semmi infámia. Elég, ha valaki csunyan rád csafol egy vidéki ujságban, mely vagy soha, vagy csak egy hónap mulva kerül a kezébe. Ha egyáltalán nem olvastad el: co ipso párbaj-képtelen vagy, mert megtorlatlanul hagytál egy sértést, van egy elintézetlen, s az örökkévalóságig elintézhetsen ügyed. Ha pedig késve olvasod: jobb lett volna egyáltalán nem is születned. Ügyeid való-

ságos gordiusi csomóvá komplikálódnak; s bajaid úgy növekednek, mint a lavina. Kihivod a sértőt, a ki lovagias érületű, de mindenesetre kényelmes ember, s azt a feleletet kapod, hogy nincs jogod elégtételt kérni, mert elmulasztottad a rendelkezésedre álló huszonnégy órát. Megnyugszol sorsodban (ha nem akarsz birkózni, mit is csinálnál?) s csak akkor kezdesz berzenkedni e különös sors ellen, mikor egyszer oldalba löknek az utcán, s újból nem kapsz elégtételt, mert már van egy elintézetlen becsületbeli ügyed. A szentenczia éppen úgy hangzik, mintha váltót hamisítottál volna. Egy esztendő múlva összezördülsz valakivel; ekkor már lehurrognak, hogy ha keresni mered az ellenfeledet. Hisz neked egész sereg lebhonyolítottan úgy terheli a lelkiismeretted! C. hivatkozik B-re, a mint B. hivatkozott A-ra, s óvakodjál D-től, mert ő meg bizonyosan C-re fog hivatkozni. Ekkorra a »nyilatkozatok« már úgy hangzanak rólad, mintha meg volnál bélyegezve, pedig az egészbe úgy jutottál bele, mint Pilátus a krédóba. A ki nem hiszi, hogy ez nap-nap után megtörténik majd ezzel, majd azzal: kísérje figyelemmel valamelyik nagyobb ujság »nyilttér«-rovatát. (Ez t. i. nem az a nyilttér, a hol verekednek, hanem az a »nyilttér«, a hol sárral dobálóznak.) Tanulság: ha mai napság számot tartasz arra, hogy lovagias embernek tartsanak, olvasd egész nap a vidéki lapokat, mert nem tudod, hogy hol kezdenek ki. Ámbátor talán okosabban tészz, ha ezt a tulságosan kemény föltételt perhorreskölöd, s inkább mindjárt cleve belépsz a párbaj-képtelenek társulatába.

IRODALOM.

Babett.

(Szederindák. Elbeszélések. Irta: *Baksay Sándor*. Budapest, Franklin-Társulat, 1891.)

Én magyar leány vagyok,
A nevem Babett...

Egy lenhaju kis árvaleánynak a nótája ez. Dajkája e dal mellett fészülgette távol Morvaországban és azóta folyton a lelkében zsong, az ajkán lebeg ez az egyszerű, együgyű dalocska. Midőn pedig jó sorsa ismét a Duna-Tisza közébe hozza vissza a kis morva leányt, e dalhoz fűződik az ő egyszerű, bájos története, melyet levélben mesél el leány-pajtásainak s melynek vége meghívó esküvőre.

Szinte bántott, hogy abból a nagy elismerésből, melylyel a sajtó a »Szederindák«-at fogadta, oly kevés jutott szegény Babettnek. Hiszen szó sincs róla, Jáhel sem mindennapi teremtés és meg is érdemi, hogy hat esztendeig szolgáljon érte a legény. Aztán olyan átható, erdei szamócaillata van a Jáhel költészetének és a históriája olyan romantikus, akár az Argyélus királyfé. De Babettnek van egy kis fehér háza, körülötte és a kertben rózsabokrok; a kerten túl pedig virul a repcze meg a csalamádé. Ennek is jó, édes illata van és ha nótába foglalják, még el is lehet énekelni:

Rózsám kis kertjében,
Ugyan mi van vetve?
Hejh! csalamádé, repcze,
Szól a rigó benne.

Veszik-e észre? — Két nóta felelget egymásnak, keresi, szereti egymást, két nóta, mint a szeder indái, elhajlik, egymásra borul, összefonódik. Ez a két nóta kísérője és közvetítője egy együgyű kis leány és egy homoki gavallér szerelmi vajudásának és méltó társul, a ki kenyértörésig viszi a dolgot, szegődik hozzájuk egy csavarkulcs, a Stein úr korcsolya-kulcsa.

A Jáhel históriája sem külön enné, dacára annak, hogy abban zsebkendőről meg egy pohárról van szó. Kicsi korában ugyanis Jóra Petinek az orrát nem lehe-

tett eleget törölgetni és azért a mostoha-anya nem engedte, hogy mostoha-hugával, Jáhellel egy pohárból igyék. Az évek teltek, Jóra Péter orra már egészen kitisztult s midőn szerelmes szívvvel egyszer odanyújtja a poharát Jáhelnek:

— Iszol-e velem egy pohárból? — a leány ijedten feleli: »Hiszen a testvérbátyám vagy!« A fiu elbujdosik keserűségében, fölcsap katonának, megviaskodik a hétfejú sárkánnyal és midőn sok esztendő múlva ismét hazavetődik, újra kérdi:

— Iszol-e velem egy pohárból?

— Iszom! — felelt a leány.

— Vízet is?

— Vízet is.

— Tejet is?

— Tejet is.

— Mézet is?

— Mézet is.

— Mérget is?

— Halált is! —

Bizony van a Jáhelnek meg a Babettnek más históriája is, a mit másképen kellene elmondani. Körülbelül úgy, a hogy Baksay elmondotta. Telve ragyogó szép képekkel, jellemző epizódokkal és az egészet elárasztva az ő derült borsnélkül humorával, mély szomorúságával. De én sulyt fektetek a zsebkendőre, a pohárra, a Babett meg Pálmafi nótáira s főképen Stein úr csavarkulcsára, mert ezekben van Baksay methodusának a nyitja. A mesét odafigyész ezekhez a jelentéktelen dolgokhoz, ezek meg úgy körülfonják az egészet, egy időre elrejtőznek a mese szövevényébe, majd ismét kibukkannak, mintegy jelezve a megtett utat és az egészet egy egységes szép formába összefogva.

Talán e miatt nevezi ő indáknak a novelláit, vagy a mint szerényen mondja: szederindának, »mely egy arasznyi területet befut az ugaron.«

Én magyar leány vagyok,
A nevem Babett.

Ezt a nótát énekelte Pálmafi Ödön a polgármesterék multságán és Babett hallgatta és csodálkozott: »Nini, hol talál az ember régi ismerősökre.« S mikor ő ült a zongora mellé, rákezdte ezt a nótát:

Rózsám kis kertjében,
Ugyan mi van benne?

Az a csalamádé, repczés tanyá pedig a Pálmafié, körülötte pedig szép búzavirág (haszontalan, mondja Stein úr, a hány perczent a vetésben, annyi deficit az áraban) és búzavirág szeme van Babettnek is, az ő apikája egyetlen engedetlen leányának.

Multság után, alig hogy takarója alá bujt Babett, rázendül az ablak alatt a nóta:

Én magyar leány vagyok,
A nevem Babett,
Mert Piroska minden lány,
Rózsa nem lehet.

Tizenkét cigány huzza, és ott a tamarikfa mögött áll az éjjeli zenebona elkövetője, tisztán látja és ismeri a fehér nyakkendőjéről.

Félkönyökre dölve hallgatja a nótákat, amelyek átzsonganak álmaiba is és reggel, a mikor fölébred, még mindig úgy találja magát — félkönyökre dölve...

Aztán kaczagó, lányos sorokban egy bájos kis szerelmi drámát mond el. Stein úr, a derék, becsületes Stein mérnök úr, apikának jobb keze, feleségül kérte Kozsolenszki Barbara kisasszonyt és Babett édes atyja érzelmes szép kérésével szemben nem tudott nemet mondani. Isten veled szép Babett, kis Babett, ehhez a nótához nincs többé jussa. Sőt ez a nóta most megszólal ellene,

ridegen, szemrehányóan. Pálmafi az ő csalamádés kis tanyáján álmodik a szép Babetról, addig Barbara kisasszony vőlegénye karján megy a jégre, hogy megtanuljon korcsolyázni és balkezeiben lóbálja a Pálmafitól kapott korcsolyákat. S amint egymáshoz ütődnek, csengésük is erre a rithmusra megy:

Áruló vagy szép Babett,
Áruló vagy, áruló...

Vagy ezer holdnyira terül a jégpálya. Mély ereket bocsát a földekbe, egy szövevényes, éjszaka veszedelmes sík tükör. Stein úr nagy erőlködéssel rácsavarja a kis korcsolyákat és a kulcsot a zsebébe dugja. Mennek, mulatoznak a sík jégen, a földgolyó minden pillanatban kisiklik a lába alól. Aztán Stein úr beülteti egy szánkaszkba, maga pedig a négyes colonneba áll, Barbara kisasszony nézi, nézi a gyönyörű villitánczot, melyet a vidám társaság az alkonyodó, ködös estvilág mellett jár és nagyszerűen mulat. Egyszer csak megszólal a kisharang, aztán megszólal a nagyharang, aztán kétségbeesetten, segélyért kiáltva, összeviessza bong mind a kettő.

Tűz van!

A zene elnémul, a társaság szétrebben s Barbara kisasszony vár az ő vőlegényére. Előtte tovasiklik még egy-egy alak és belevész a ködös alkonyatba. Stein úr nem jön. Próbál fölkelni, hanyatt esik. Próbál a szánkaszkba kapaszkodva lassan a part felé jutni, a szék az első lökésnél kicsúszik kezeiből s tovarepül. Tehetetlenül ül a jégen, a homály mind sűrűsödik. Csak ne volna úgy talpig vasba! De a kulcsot Stein úr a keblén melengeti, míg menyasszonya megdermed a jégen. Eszébe jut minden rémhistória megfagyott gyermekekről, éhes ordosokról. Isten veled kedves szép apikám! Holnap reggel már csak egy pár csinos korcsolyát fognak itt találni, melyet, mivel Európában nem akad hozzá való láb, elvisznek Khinába.

A sok fészegetésben leszakad az egyik cipője. Le a másikkal is! És meztláb, a csikorgó hidegben neki indul a kis leány a jégrengetegnek, eléri a partot és iparkodik vissza a jégre. Mert ellenkező irányba, a tarlóra tévedt, mely megsebzí a lábát és a tanyákról hallja a kutyák vonítását, melyek széttépnék, ha közelükbe menne. És a jégtükör közepén, csillagtalan éjszakában ül a szép gyermek és csendesen sirva várja a halálát.

Ekkor megcsillan előtte egy lámpa világa és hall emberi hangot.

— Fräulein Betti, sind Sie da? Mintha betegszobában társalogna.

Mély keserűség tölté el a lányka szívét. Hát ilyen hangot érdemel ő? Azért sem felel, akármi lesz belőle. Tíz lépéssel előtte tűnik el Stein úr lámpása.

De ime fütty! A Babett-ária. Mintha fülemile zenéne. Hogy átváltozott egyszerre ez a jégmező egy gyönyörű kis kertté. Tele rózsabimbóval, búzavirággal. Csalamádé, repcze, szól a rigó benne.

Betti, Betti, Betti szép,
Betti, szép oltári kép.

— Ki az már ott no? Miért nem szól?

Megtalálták egymást. Felköti ismét korcsolyáját és Pálmafi karján száguld át a jégmezőn, egyenesen haza.

Négy hét múlva meglássuk, ki lesz a legszebb nyoszolyólány. Az ül majd Ódon mellett a kocsiban, mikor viszik a kis Babettet a fehér tanyára. A fehér tanya lábában kis kert. A kertben csalamádé, repcze. Szól a rigó benne... —lf.

Petelei István új könyve. Említettük minap, hogy Petelei István az utolsó években szétszórva megjelent novellistikus dolgozatait sajtó alá rendezi. Most megjelent az előfizetési felhívás e kötetre, mely »Történetek és képek« czimvel 15—16 ivnyi terjedelemben fog megjelenni és tizenegy elbeszélést és tizenöt tárczaszerű képet fog tartalmazni. A könyvre Márton Kálmán, kolozsvári egyetemi könyvkereskedő 1 frt 70 kr-ával fogad el előfizetéseket, vagy megrendeléseket. Olvasóink, kik a becses novella-gyűjteményt birni óhajtják, hozzánk is fordulhatnak. Mi készséggel közvetítjük a megrendelést. Petelei István oly előkelő helyet foglal el novellistáink között, előadása oly egyéni, tárgyai oly subtilisek, színezése olyan meleg, levegője annyira erdélyi, hangulatai olyan megkapók, hogy a ki csak egy-két karczolatot olvasott tőle, sokáig és hiven őrzi meg benyomásait és örömmel ragadja meg a kínálkozó alkalmat, ha egy-egy új művével megismerkedhetik. A könyv szeptemberben fog megjelenni.

A »Magyar Hirlap«, ez a rövid főnnállása óta annyira kedvelt ujság, mindenképen azon van, hogy olvasói igényeit a legnagyobb mértékben kielégítse. Ujabban külön-külön mellékletet ad a mezőgazdaság, tanügy és irodalom köréből. Első irodalmi mellékletében igen érdekesen fejtegeti a »Magyar Hirlap« kritikai álláspontját és a legelősebben kel ki a nálunk is lábra kapott és semmi által meg nem okolt pesszimista, ibsenista, vagy a mint a cikk írója találoán nevezi, a terézvárosi naturalista irány ellen. A bevezető cikk után egy igen szépen megírt essai következik Beöthy Zsoltól a törvényekről a költészetben, Szana Tamástól egy cikk a magyar novelláról és több kritikai közlemény, teljesen abban a szellemben, melyben a bevezetés tartva van. A magunk részéről a »Magyar Hirlap« irodalmi mellékletét örömmel üdvözljük. Vezetője, mint értesülünk, *Bródy Sándor*.

Báró Bálint József erdélyi főúr szabad óráiban a legnemesebb sportot űzi: olvassa a hazai — és fordítgatja a külföldi nagy költőket. Ezekből a fordításokból barátai és ismerősei számára egy kis füzetkét állított össze és kinyomatta. Egy kellems véletlen hozzánk is jutott belőle egy példányt és mi — bár nem vagyunk rá feljogosítva, mert a füzet kézirat gyanánt jelent meg, nem állhatjuk meg dicsőítő szó nélkül. Finom ízlés nyilvánul a darabok megválogatásában és ügyes kézre vall az átültetés. Szerző megható szerénységgel néhány eredeti verset is csusztatott a fordítások közé és ezek is megállják helyüket. A fordítások közül egyet mai számunkban mi is bemutatunk.

Gonda Dezső, kitől néhány igen szép párisi tárczát olvastunk a lapokban, egy kötet novellát rendez sajtó alá, a melyek illusztrálására *Angyalfi* Erzsike, Párisban élő fiatal, nagytehetségű művésznőnk vállalkozott. A kötet szeptemberre fog megjelenni.

SZINHÁZ.

Thalia nyáron. A társaság szokik Budapestről és Károly Lajos főherczeg látogatása volt az utolsó kapocs, mely a hét elejéig a hőséget sugárzó aszfalthoz kötötte azt a néhány magyar főurat, akik a főherczeg kíséretét képezték. A polgárság már hetek óta hűsöl a budai hegyek között, még egy-két hét — és becsukják a színházakat is. A kik még itt maradnak muzájából, azoknak jó a színház is — muzájából. — *Krecsányi* legjobb ujdonsága az, hogy följánlották neki a várszínházat, a hol a jövő nyárig bátran kitelelhet. *Feld Zsigmond* a városligetben vig nőket mutogat budapesti kiadásban. A magyar gazdasszonyok országos egylete javára került színre ez a bohóság, melynek — sajnos — csak a czimében vannak a »budapesti vig nők.« A bécsi gígerlik tavalyi vendégszereplése bizonyára többet hozott *Feld* ur konyhájára, mint a berlini vig nők idei bemutatása után várható. Különben van a darabban tableau, görögtűz, villám, mennydörgés, dekoltált görög istennők és tudj az ég, hogy még miféle apró »sötét titok.« — A nemzeti színházban végső erőmegfeszítéssel utolsó jó estét szerzett a közönségnek *Ujházy* Ede, a boldog ifjú házas, mint vén cigány. Szigligeti Czigánya került színre ugyan

oly szereposztással, mint az operában, de operaházi tagok nélkül. Az előadás pompás volt s ezzel a tudattal csomagolnak rövid nyaralásra a nemzeti színház tagjai.

A népszínházban ma szombaton utoljára élvezheti a publikum a »sötét titok« vizes élvezeteit. Vasárnap két havi sötétség borul az egész színházra és a derék művészek, a kiknek kénytelen-kelletlen oly szorgalmasan kellett fürdőzniök, most elmehetnek — fürdőre, hogy náthájukból kigyógyítsák magukat.

A budai szinkör e héten egy új darabbal gazdagította reportoireját. A L'Aronge-féle »Mein Leopold«-ot adták, melyen a bécsi külvárosi publikum olyan keservesen tud sirni és oly falrengetőn kacagni. Minálunk a darabnak nem volt meg ez a historikus sikere, de elég jól fogadták. Az előadás különben igen jó volt, különösen *Lázár Margit* és *Hevesi Janka*, a kinek keringődalát megújrazták, tudtak meglehetősen halvány szerepeikkel tapsot aratni. *Gyöngyi* igen jól adta a parvenü Zwecket s különösen larmoyant jeleneteivel hatott.

Berde Mózes. Nem mindennapi dolog az, hogy valaki saját szemével olvashassa a nekrológját, de talán páratlan eset az, a mi Kolozsvárott megtörtént, hogy saját magát nézze valaki a páholyából, a mint a színpadon szökdelő pathetikus jambusokban tragiroz. *Berde Mózes*nek jutott ez a sajtószertű szerencse, a ki jelen volt Deréki Antal »Gábor Áron« című népszínművének előadásán a nélkül, hogy tudta volna, hogy a személyek közt ott szerepel Berde Mózes kormánybiztos is. Aztán átengedte magát különös, elegikus érzéseinek, látva magát, az őszhaju aggastyán, fiatalon, daliásan, tüzesen. — Kár, hogy csak komédia, gondolta valószínűleg magában, s hogy az az ifju levente ott a színpadon tulajdonképen egy töpörödött, bár jó egészségnél örvendő öreg ur, a ki a páholyban csöndesen könyezve nézi saját ifjúságát — melyet egy inceselkedő délibáb most felvetett.

Új színmű. A nemzeti színház elfogadta előadásra Bartók Lajos új történelmi színművét, melynek címe »Erzsébet királyné«. A darab az Anjouk korában játszódik és Nagy Lajos özvegye a főalakja. Az új színmű már a jövő idény elején színre kerül.

Sakktalány.

Megfejtendő lóugrás szerint.

Schweiger Tivadartól.

lan	u	lat	po	gond	ma	lesz	te	töb	halt
	nem	ta	ral	Nem	nek	bé	Meg	az	
	ke	gány	mu	Pán	si	is	nek	a	
	ha	ten	tó			ha	szünt	vet	
	ön	dély	lott	Re	dat	fá	nagy	lá	
	is	Pán	tu	a	Jön	la	szi	Meg	
		gu	ek	Egy	vicz	Pán	Gyu		
		dön	nagy	ság	lá	a	tod		
			han	föl	la	ky			
				tól	el				
			mél	jós	a	A			
				ter	ke				
				tán	ti				
		Ez	mé	Oh	szál	dés	len		
		Ta	lé	ből	nal	ezt	lott		
	lek	szet	ma	mus	a	el	u	je	

A 22. számban közölt oszlop-rejtvény megfejtése:

ERDÉLY ARANYKORA.

A 23. számban közölt betű-rejtvény megfejtése:

Köd előtttem, köd utánam.

Helyesen fejtették meg: Páxy Kornél, Papp Károly, Misner József, Elsner Aurélia és Aranka, Kempfner Alfréd, Stern Hermína, Ecker György, Schön Róbert, Böhm Ella, Szigethy Jolán.

HETI POSTA.

Igazmondó. Nagy jóakaratot olvasunk ki megleckéztetéséből; de elvégre mégis csak egészen magánügy: ki, mit és mennyit ír. Eszébe jutna Önnek, valakit gáncsolni azért, mert kis-étű, vagy mert a természet hosszu, nagy alvásokat követel? A productum minőségének megítélése, a kagyló biboros izzadmányának értéke igen, az Önökre tartozik, de csakis ez és nem több. Higye el az a souverain közönség, a melynek nevében Ön szót emel, nem annyira souverain, mint a menyire uszályhordozói, az újságok vele elhitetik. Parancsolják rá Önök a rózsára, hogy virágozzék, a mikor saját életteltessége nem ösztönzi rá! Alakítsanak részvénytársaságot, Schiller-Göthe és Petőfik mesterséges tenyésztésére és ám lássák, hogy öröklött dölyfükkel, elbizakodottságukkal, követelő voltukkal czélt érnek-e? Elbizakodottság többek közt azt hinni, hogy a festők, szobrászok, költők Önöknek, az Önök gyönyörűségére vésnek, faragnak, rimelnek. Valamennyi a saját passióját tölti be, a mikor dolgozik és a bennök működő erő annyira betölti egész valójukat, hogy az alkotás perczeiben az Önök számára ott hely nem marad. Azért, ha lát Ön festőt, aki — ideig óráig — a színek ábéczejéből kipotyogtat egy-egy közbeneső betűt, összetéveszti a színeket és boszusan félrelöki a házsártos ecsetet; ha lát szobrászt lecsüggéd karokkal és író, poétát nehéz homlokkal, hallgatagon — ne közeledjen feléjük, hogy barátságos jóindulat örve alatt nekik — igazat mondjon. Az Ön igazsága az övéké mellett nem sokat jelent.

Szliács. Kedves meglepetés! A kis csecsebecse jönni fog, bár — entre nous — egy kis fürdői tracsot csaknem oly szívesen vetünk volna. Poesie haben wir selber genug. Szívélyes üdvözet!

Ostende. A lapot tetszése szerint dirigálhatja. Fődolog, hogy kellő időben értesítse a kiadóhivatalt a helyváltozásról.

Szigethi Jolánka. Kivánságát fontolóra vesszük, miről talán már közelebb meg is fog győződhetni.

Arad. »Zug az erdő...« De nem így, az eltanult phrasisok sokaságában mind gyérebben mutatkozik az eredeti hang. Ne erőltesse.

Budapest. Margit. Abban a reményben, hogy a papája ötleteiből küld nekünk vagy egy kosárával, megindítottuk a tiszteletpéldányt. Ha a sajátjából is hozzá ad valamit, annál nagyobb örömmel fogadjuk. Üdvözet!

Selmecz. Molnár Gyula. Nemsókára sorát ejtjük.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **KISS JÓZSEF.**

Főmunkatárs: **JUSTH ZSIGMOND.**

Szines selyemkelméket 60 krtól 7.65 krig

méterenként — sima és mintázott 2500 különböző fajtában és színben — darab vagy ruhaszáma bér és vámmentesen küld **HENNEBERG G. cs. és k. udv. szállító gyári raktára Zürichben.** Minták kívánatra küldetnek. Levelek 10 kros bélyeggel bérmentesítendőek.

ÉPPEN MOST JELENT MEG:

KENNAN GYÖRGY: SZIBÉRIA.

A CENTURI MAGAZINBAN megjelent közlemények nyomán fordította

ZEMPLÉNI P. GYULA.

8-adról 22 ivnyi tartalommal.

Bolti ára 1 forint 20 krajczár.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSBEN,

valamint a kiadónál **DEUBLER JÓZSEF** könyvkereskedésében

BÉCSBEN, II. PRÁTER-UTCZA 9.